

המציפה

עתו שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת

מחיר החתימה על המצפה עם ההוספה הספרותית החדשית רמת המצפה:

כאוסטריא-אונגריא:
השנה 7 כתרם
החצי שנה 3 50
רבע 1.75

כאשכנז:
השנה 8 כתרם

ביתר הארצות:
השנה 9 כתרם — 9.50 פראנק.

ע"י המצפה" כלי ההוספה הספרותית אין לחתום.
אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הזכרות לנספחים לפי גדל השטח

ברכת מוט" 60 הלר. בראש גליון שני כתרם.

גליון בודד 12 הלר.

המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כי אם גם שם מקומו ומקום בית הדאר הקודם.

קאנטא של פאסטשעק נומר 76.918 האדרסה לבית המערכת ולאדמיניסטרציה:

"HAMICPE" Kraków.

(בחיץ לארץ להוסיף: Oesterreich.)

Kraków, 15 Stycznia 1909.

גליון ג.

פראנק, כ"ב שבת פ' שמונת הרס"ט.

לקוות, שתפעל את פעילותה והעול הקשה המונה על צואר הקהלות העניות יוקל במקצת.

מלבד כל העבודות הללו, שרכ ערבן, יש לקות, שבהמשך הזמן יבא גם שנוי בחמור האנשים הנבחרים לראשי הקהל. בהסתכלנו כהיינו הצבוריים בעינים הודרות הננו רואים, שלאט לאט נכנסים יסודות חדשים למוסדותינו הצבוריים. בערים קטנות אחרות עומדים כבר בראש הקהלה יהודים חמים, שלבם ער לצרכי עמנו ויודעים הם את אשר משרתם דורשת מאתם. ביתר הקהלות הרינו פוגשים גם בן תוססה בין העם ואי-רצון מהנהגת הקהלה הנבחרת. אין ספק, שאי-הרצון הזה יתגבר בשעת הבחירות להנהגת הקהל וימים יגיעו אשר על הרבה מכסאות הקהל לא יוסיפו לשבת בוגדים תקיפים הנבחרים באלמות ואיומים, אלא יהודים מסורים לעמם. כאשר בקשה הקהלה הלבובית ליסד את בית המדרש לרבנים, "פולנים בני דת משה" ופנתה לעזרת הקהלות הגליציות נוכחנו, שהרבה קהלות יצאו במהאה עזה ולא נתנו אף פרוטה לצורך הזה, עד כי המוסד לא הוקם. העובדה הזאת דיה להוכיח, כי כבר עברו השנים הטובות שהמתבוללים מלבו בכפה. הם הולכים ומתמעטים, הולכים ומתדלדלים ולא יארבו הימים, אשר יקרע השלטון מידם.

וכאשר השנויים הללו בחמור האנשים הנבחרים לראשי הקהל ילכו ויתגברו, הלא אז יקבל הועד המרכזי צורה אחרת לגמרי, והוא יוכל אז למלא את תפקידו האמתי. אז יוכל ליסד גם את אותם המוסדות הלאומיים הכלליים, שאין בידן

הם המאר: הרובצת על עם היהודים ככלל. בעוד אשר ליתר הרתות והלאומים ישנם אורגנים מרכזים היכולים לדבר בשמם, הנה אנחנו רחוקים איש מרעהו, העבדים כל אחד בפנתו על דעת עצמו ועל השבון עצמו, ואין אף מוסד אחד, שיוכל לרבר בשם היהודים בארץ זו בכלום. בצאת שוטנינו ומנדינו בעלילות כלליות על ויהודים בעתונות ובמקומות של פומבי, אין לנו הרשות הרשמית לצאת כנגדם בתקף המשפט, אחרי שאין מוסדה כלל, שיש לו דין אישיות רשמית משפטית, להיות בא-גח כלל היהודים. מלבד המקצוע הזה, שאינו אמנם חשוב ביותר, ישנו מקצוע שני הנוגע לעמק היינו. הממשלה מוציאה שנה שנה סכומים עצומים על ההון, המוסרים הדתיים של בני הדתות השונות ואנחנו איננו מקבלים כלום לצרכים אלו, אף שאנחנו מכניסים ע"י תשלומי הססים סכום רב. ובכן משתמשים בכספנו להחזקת כהני אמונה ומיסדות הנוך דתיים שונים והיהודים העניים, העומרים על המדרגה הכלכלית היותר נמוכה, צריכים להוציא מלבד תשלומי מסים כלליים, הנפלים עליהם למשא בכבדם וגדלם, גם תשלומים מיוחדים גדולים להוצאות דתיות צבוריות. לו היה לנו ועד מרכזי כזה אין ספק שהיה יכול לצאת בדרישה הזקה וגמרצה, לכל יבדילוננו לרעה מיתר יושבי הארץ ובשעה שאנחנו מכניסים לקפת הממלכה בערך יותר מיתר העמים, לכל הפחות צריכה הרשות להיות נתונה לנו שיוציאו בשבילנו כערך וכיחס מספרי כפי שמוציאים לדתות אחרות. הדרישה הזאת, אף שלא תמלא במלואה, הלא יש

יד אחת.

אחרי אספת הרבנים החשאית, שנקראה זה לא כבר בהשתדלותו של הצדיק הבליז, להתיעין בדבר הפרת התאחדות כל קהלות היהודים כאוסטריא ולברוא שלטון מרכזי, שיוכל לדבר בשם כל היהודים וישיבי הממלכה, אחרי האספה המכבישה הזאת, שהחליטה לאחוז באמצעים שאינם נאותים לרבנים ראשי העם ומוריו, נתפרסם עכשו ברכים סוד שנו, המראה, כי יד אחת עשו הסירי כזו עם המתבוללים ותקיפי הקהל. בעוד אשר ביתר שאלות היהדות הנוגעות לבנין ישנו פרוד, אשר לא יתאחה, בין החסידים הקיצוניים ובין המתבוללים הקיצוניים, הנה כשאלות הנוגעות להרבן היהדות הם מושיטים יד עזרה איש לאהיו. ראשי הקהלה בלבוב שלהו תשע עשרה הזמנות לראשי הקהל המתבוללים שבתשע עשרה ערים בגליציה, לקרוא להם לאספה חשאית, למכס עצה, אך לקדם את פני הרעה" ולהפריע בעד יצירת הועד המרכזי. רוצים הם לשלוח לוון מחאה בשם היהדות בגליציה נגד ההתאחדות הזאת, שלפי דבריהם תזיק להאו-טונומיה של הקהלות.

אף שאין אנחנו שבעים רצון מראשי הקהל הווינים ויתר נבחרו הקהלות ויודעים אנחנו, שאין הם מכינים עוד היטב את התפקיד של ועד מרכזי ואין הם עומדים על גבה לאומי כזה, כדי שיוכלו להרים את ערך היהדות בארצנו, בכל זאת צריכים אנחנו להודות, שהרעיון בעצמו על אדות ההתאחדות טיבה ונחוצה היא. הפרוד והקרע —

פיליטון.

ארץ ישראל ואשכנז.

ר' יעקב כהן הוא אחד מהישישים ובעלי הצורה בעירה, יושב כל היום בחנה ומטפל בעסקי הפרנסה. בקי במילי דעלמא, מעורב עם הכריות ומקבל את כל אדם כסכר פנים יפות. מעמיד כל דבר על האמת בדעה מיושבת ואינו מנזם ומפלט דבר, כמו הפזיונים והבהולים בעמנו, והולך תמיד ע"פ דרכו והכנתו בכל ענין.

ובכל מקום שאהה מוצא את ר' יעקב בכנופיא של יהודים, עליך לרעת, שבודאי על אדות שני בניו הוא משוחח. כתות בתות של אנשים היו נקהלים מסביב לחנותו ומקנטרים את ר' יעקב בשאלות, כמו: "כמה כסף שרח כבר בני הצעיר מאשכנז?" "לאן נסע אהיו הקשיש ממנו?" "אע"פ שידעו היטב את זה בעצמם ולא היו צריכים לשאול.

הבריות היו מספרות עליהם אנדות משונות ונפלאות, היינו, שנפש הבכור היה תמיד מתנענעה להיות בארץ ישראל, ועתה אם איננו, בודאי לקחה אותו ה"פרישתניא" שלו. די לו להפה באמירת ראש-מלים, בנפיחה ושדיקת שפתים בעלמא ומיד הבין, ואין

אתה צריך להמתין ער שישמיע יך כל זאת הפה בפירושו, ובין כך העיר הימיה.

*

העיר ברלין העתיקה מלאה השיאות, קול שאונה עולה מרחוק. פני יושביה יפיקו ניל וחרוה ובהובם ליב, בנו הצעיר של ר' יעקב כהן. הוא נוסע מעיר לעיר, מפלך לפלך, חוקר ודורש ככל העיריות דסמוכיה, אולי יש בפסלים או בספרים איזה צדך. הוא מברכר בשוק רצוא ושוב, נמהר מאד. הלב הוגה, הכליות ייעצוה, המחשבות מקשקשות, העצבים מודעועים, המוח רוחק והרגלים רצות, סוחר ממש. מפני חסר הפנאי לא דרש זמן רב בשלום אביו. ר' יעקב היה מצטער מאד על זה, אבל מה לעשות.

אחרי חדשים אחרים בא מכתב קמן לאבות ליב, ובמכתב ההוא כתוב לאמר: "אבותי הנעימים! בסופה וסערה עברו לפני הימים האלה, לא פללתי זאת מראש. את כל היסורים הקשים והמרים, אשר עוללו לי, הלא כבר תארתי לפניכם במכתבי הרבים. (בוש להודות שלא כתב). בלהי אפשר לי לעמוד בנגד רוח מצויה וזא אובל לבדי לבקש את דרבי כחיים. אם יש לאל ידכם, נהמונו לסצער במאה כהרים. עתה נמלמתי מברלין, נסעתי ללייפציג ומשם להמבורג וגם פה לא מצאתי מנוחה נבונה. לכן מה

מאושר אהיה, אם אשוב הביתה, למען תשמע את כל הדברים האלה בשמחה מאת בנך". ליב.

בלילה ההוא נדרה שנה יעקב, וכתות של הרהורים וחזיונות היו עולים ומרקדים בראשו, מתכנשים ובאים למוחו, להתיעץ על הבשורה, שליב בני הצעיר מתאוה לאכול על ילחן אביו. ר' יעקב קובל בעת גם על בני הבכור, שנסע למרחקים, בנה לו גשר של ניר וחפץ לעמיד עליו. וסה כאשכנז כך — בארץ ישראל עאכ"ו. הוא כוהב מכתב לבנו הבכור וכושביעו בכל דברי קדש: ענני הפעם והודיעני, מה שלומך שם? האם עודך בחיים? או אולי לבסוף אתה צריך? אולם שלמה בנו לא שעה אל דבריו, הוא רובב שם נאדר בכח על סוס אכיר והדרו, ובכע רחב בראשו, רחב בתפוס. לפעמים הוא אוחו כמגל וקיצר בשדה. יעבוד גם ביקבים ובפרדסים. אובל ושיחה עם הצעירים העברים יחר, שמח וטוב לב. — ובהגיע המכתב לידו ענה לאביו בקציר:

"הון ועשר! לא, אבי! לא לכסף ערגה נפשי, כאשר החילותי להיות נע וגד בארץ. משרתי לעבוד בארץ ישראל ולא לאכול מן הסובן. קשור הרעיון הזה בנשמת, והוא עצמו נשמת חיי... שמואל רוזנהס. נדבורנה

של הקהלות הבודדות לבנותם ולבראם ושלצרכיהם צריכים להוציא סכומים עצומים. הועד הזה יוכל לברוא בית מדרש למורים עברים, לכל יהיה המקצוע הזה עוזב ומסור ביד כל הרוצה ליטול את השם, הוא יוכל להשגיח על הנוך הדור הצעיר, להגין מפני ההעקות הדתיות והלאומיות הנעשות לנו בבתי הספר הכלליים, בחיים ובממשלה ולהלהם בעד היתרות והיהודים מלחמה נמרצה.

זה צריך להיות תפקידו של ועד מרכזי והלכך אנחנו מביטים בשביעת רצון על כל נסיון של התאחדות, מאיזה צד שהוא בא, וכל אלו החסירים והמתבוללים שעשו יד אהת ובאים להרום את האחדות הישראלית ולהפריע בעד כל עבודה משתפת, הם מציגים כזה את עצמם לעמוד החרפה והקלון. המענה היחיד, שיש להם, כי הועד המרכזי ינביל את האוטונומיה, היא מענה שכחשה בולט ומוכן לכל, והיא רק עלה תאנה לכסות על מעשיהם המנונים, שהם עושים בלי ספק בהשפעת צורנינו ומכוונים הם לחרבן היהדות ולהנכרת הפרוד בינינו. ועד מרכזי כזה אינו יכול ואינו צריך להתערב בעניניה הפנימיים של כל קהלה וקהלה בפני עצמה, אלא להתעסק בענינים כלליים, שאין הקהלות היחידות זקוקות להם. באי הכח של תשע עשרה הקהלות היהודיות, שיקבלו עליהם את ההחלטה הלכובית, יוכלו לשכת כביתם במנוחה נמורה. הם אינם באי-בה הקהל העברי - בכלל ולא באי-כח עריהם, כי לא ברצון העם נכחרו, אלא מתוך איזמים ואלמות ותקיפות ושהר, ויתר שתי מאות הקהלות היהודיות שבנלוציא אינן זקוקות להם וצריכות הן להשתדל לשלוח את שליחיהן להמועצה הווינית, כדי שסוף כל סוף נוכה גם אנהנו למוסד רשמי, שהרשות תהא כידו לרבר בשם כל היהודים יושבי אוסטריא ושיוכל גם לעשות בשבילם ועל יריהם הם דבר מה ממשי ומביא תועלת.

ש.

ענינים מדיניים.

הפרלמנט האוסטרי. כיום 20 לח' יפהת בית מועצה הממלכה בוויין ועדיין לא נודע אם יתכונן עד היום ההוא מניסטריום מתוך הפרלמנט או לא. כבר נשמע, כי המשכים נוטים להכנס במניסטריום, כי בפוליטיקה של סרוב וההנגדות לא השיגו עד כה רק כושה ונוק. גבל אופן יקחו הנוצרים-סוציאליים והפולנים במניסטריום החדש חלק בראש. הנוצרים-סוציאליים הולכים ובוכשים ענה מצודה אחרי מצודה כאוסטריא והכל בשלום ובנכלי ערמה. העמים נלאים כבר מסכסכי האומים ומהטולה הרדיקלים שבכל האומים. המאברים את כל כח הפעולה של העמים והפרלמנט והממשלה בהכיעית פעיטית קדי ערך. ע"כ הם נוהים אחרי מפלגה, שיש לה פרוגרמה של כלכלה והכיעות חמירות והטבה המצב ולעמה זה שלום בין הלאומים. מפלגה כזאת היא הנוצרים-סוציאליים. ע"כ לכרה כבר המפלגה הזאת את האשכנזים ואת הרומים-גים בכיקובניה, את כל האשכנזים בארצות האלפים. ועתה היא כוכשת גם את הפולנים בנרציא. רא יארכו הימים ויהיו בידה לא רק הממשרה והנהגת מדינות שלמות, כי אם גם הרוב בפרלמנט. ואז יעשו כל מה שלכם חפץ ביהודים. היכלת תהיה כירם גם לבטל את חוק שווי-הזכויות של היהודים בעזרת מפלגת אשכנזיות ומשכיות השינאות את היהודים כמות. — עתה יעסיק הפרלמנט בהצעה נחוצה רבות, שנדרה מפני צרכי הממשלה העקריים. אח"כ יעסיק בתקון סדרי הנהגת הפרלמנט, יעצור בעד הפרעת המו"מ ע"י מפלגות קיצוניות במקצה. כי לעשות את האכנס-טיקציא לאי אפשרית לא התנה המפלגות המהנגדות.

המצב בארצות הבלקן. הרקיע המעינן מתחיל להבהר, המפק מתחיל לעבור ולהניח מקימו לורא. אוסטריא-אונגן וטורקיא מתחילות להתקרב. ציר

אוסטריא-אונגן בקונסטיטיונל הכטיח לממשלת טורקיא ששים מיניונו בתר בהור כפי בעד הקרקעות שהיו לממשלה טורקיא כבוסניא ובהרצנוכניה לפני הכבוש. בתחלה מאנה ממשלה טורקיא לקבל את הסכום הזה, כי היא דרשה גם שהשתהף אוסטריא בחובותיה אחרי קתה חלק מארצותיה. אך בראותה, כי אין להוציא יותר מיד אוסטריא הסכימה. בזה חרף הסכסוך העקרי שבין טורקיא ובין אוסטריא-אונגן. עתה יחרל הקונס, שהטילו הטורקים על סחורת אוסטריא ואונגן ועל ספינותיהן, וכבוסניא נשארה לאוסטריא-אונגן לצמיתות. המשא ומתן בין טורקיא ובין בולגריא ג"כ התחילו ובוראי ינסרו בשלום, כי אין חפץ לטורקיא במלחמה. עוד יש סכסוך אחד בדבר האי הגרול קרטה, שנקרע בנזרה הממלכות לפני עשר שנים מיד טורקיא והועמר בפני עצמו. כאשר ספחה אוסטריא את בוסניא בממלכה ובולגריא, עשהה עצמה לעומדת כרשיה עצמה, העמידו יושבי קרטה היונים את ארצם כרשות מלכות יון. המשפטים נהרצים שם כבר בשם מלך יון, משפטים קשים נשלחים לכיה"ד הגדול לאתינה, הפקידים נשבעו למלך יון. בפעל נעשה האי למדינה יונית, אבל ממשלה יון לא הסכימה לזה ערוין בגלוי. הטורקים יודעים, כי לא ישיבו עוד את האי אל ירם לעולם על בן הס רוצים עב"פ להוציא איזה סכום כסף מיד ממשלה יון, כמו שהיא עמלה להוציא כסף מיד אוסטריא ומיד בולגריא. אספות-מחאה רועשות היו בטורקיא נגד כפוח קרטה בממלכה יון וממשלה יון רוחצת בנקיון כפיה, לאמר: לא פעלנו כל דבר לכבוש את האי. ואכנס לא פעלו, אלא האי הולך ונספח מעצמו. -- דסכסוך עם סרביא ג"כ שמט לע"ע, כי המניסטר הסרבי לעניני החוץ, שרבר על אוסטריא כמו על כדכאה הסרבים ונוולה נחלתם, בקש סליחה בהכנעה בראותו, כי נלאהה ממשלה אוסטריא-אונגן לשאת את הוליולים והגדופים. הפשר של אוסטריא וטורקיא יחליש הרבה את האות המלחמה של הסרבים. לכן יש לקוות לשלום.

על המצפה.

שלום מלצר זיל.

עור אחד מבחירי בנינו הלך, לבלי שוב; אחד מיחירי סגלה אכר, לבלי מצוא השלומין. נקמף פהיל חיי החכם העברי, העסקן הראימי ר' שלום מלצר הכהן, בעל הפירמא „ברמל" ברוהטין, בשנה השלישית ושמה לימי חייו, בשעה שאני כותב המורים האלה נסתם הגולל על אחד משרי צבאותינו, מבחר שלישינו ושכנה דומיה נפשו. אבל היללות וזעקות שבר של ידירי ומוקיריו לא האלמנה כל כך מהרה, כי הבאב גדול מאר, הלכ יתפקע ועינינו זיינות דמעוה-דם על אברה כזאת, שאין המורתה. חוץ יקר היה שלום מלצר. הורני ומשביל, אדוק ונאור, בעל רוח כביר ונערץ, יחד עם זה צנוע במעשיו והיום-לב וסגולה נפשית נפלאה היתה טמינה בו. היא לא התנאה ולא ההפרץ מעל לחנו, וענותניתו זאת עשהה אותו חכיב ונחמד בין רעיו ואנשי בריהו. שלום מרצר היה אחר מהחלוצים הראשינים והנלהכים בארץ הזאת לדעיון הציוני. כאשר הביטו עליו עוד רבים מאמיני ישראל בעל עורבא פרח והאמינו שהנועה קוקינית היא הציונית, שרוח הזמן הביאה ורית הזמן ישאנה במהרה, מסר המנוח נפשו בעד הפצתה, שיום מרצר היה ממסדי החברה „אהבת ציון" כשרניב ובהשרתו נפתחו דלתות היכל הרה"צ במשידמקיב לפני רפיטציה ציונית והד"ר אברהם זלץ בראשה, כאשר הקוה היהה נשקפת לו, שהצמח כזה הוערת ירעיון הקדוש משאת נפשו וישון רוחו. רוח האמינה המורתה, שהעמף את הכנית, עורר אותו, ליסד בליב את החברה „דורשי שלום ציוני" שלפי הסנותיה לא יביא עיבר עכירה כפרסהיא בקהרה. למרות טרדותיו במסחרי לקח חבל ככנסיה כבול ובאספת המזרחים בפרשבורג (תרס"ד). כרב

אספיה ציוני גליציא נשא מדברותיו כנעם שפתיו, המלאים התלהבית קדוש, שלום מלצר אהב את עמו אהבה כלי מצרים, אהבה נאמנה, בלי שום פניה לחל כבוד-על ידה. הוא לא בא לנשש בעור קיר הציונות ולא נמשך אחרי אחרים. וכאשר מצא לפעמים, שהנהגה הרשמית טעה בשקול הדעה, קם גם נגדה בעז ונרחם בעד דעתו, כי ככל היותו נאמן למפלגה, מיכת עמו היתה חביבה לו מכל. ומלחמה כזאת בשעה הבחירות ואחריהן הבריעתהו, כי מתוך צערו והתמרמרותו נשתה דמו עד שחלה במחלת הסרטן האיומה. הוא ראה בהציונות בנין-נאוני, מכצר סקלט להיהדות בכלל, ומשטמה נראה ושאת נפש נשא ברבו נגד אלה הפירצים נרר בהשקפות סחרחרות בשל ש"י איש הורוויץ „והעתיד" שלו. „העתיד" הזה — אמר לי המנוח בעת פולמוס הורוויץ — לור — ראוי יותר להקיא „הקץ", כלומר קץ היהדות. על שארתי אם ש"י איש הורוויץ הוא ציוני, ענני בקרירות-רוח: „כן! מהרסוך ומחריוכך מכך יצאו" ואותה האיכה וההתמרמרות היתה ממנה כחבו נגד אלה ממאשרינו המתעים ורכנינו, שהוציאו חרם על התנועה הלאומית. ציונותו התפהחה כמחו בעורו באביב ימיו והתבשלה כל צרכה בישובו על ספסלי בית הכנסת בזכוכיטוב עיר מולדתו. רבים וגדולים הם הקרבנות, שהקריב המנוח על מזבח הציונות.

לפלא נתיב ליינות מושבות אחינו בארץ ישראל פתח בשנת תרנ"ח בלבוב סניף להחברה הקונסטיטיוט „ברמל" בוויין. הרבה עמל, ינע ושרח, לעשיה להם מהלכים בארצנו, מבלי חפש מי לירו יתקע, שימצא שבר בעמלו. אחר שהשקיע מכח אלפיו וחלק גדול מהונו בהפסד נסוג אחרו. לפני שנה בשנתבטלה החברה הווינית, התעורר המנוח מחדש לשכלולה ונהל את החברה הזאת בהתמכרות נפשו עד כי נלקח מאתנו, כהשתדלותו נוסד לפני שש שנים ברוהטין בית-ספר עברי „שפה ברורה", כמדומני הראשון בגליציא. מה שפעל ועשה וסבל לטובת מפעלו זה יגיד המורה הראשי מר רפאל סופרמן. „וכאמצע החיים יבוא הכות" — אמר תיאודור הרצל, שגם שמשו שקעה כצהרים.

עם מחלה בכרה ואנושה מאר היה להאדם הטוב הזה להאבק. ברוח עזו עד להפליא הבלני על כאביו ואף שראה יום קצו קרוב ושעימר היא על מפתח המות לא הסיח דעתו מהציונות ושאל את העומדים סביבו כמה פעמים על חדשה בעולמנו להגלי הקונסטיטיוטציה בתורקיה, שהמנוח ראה בה התאמתית תכליתו וההגלמות עמלנו. — אלמנה וישה יהומים רכים הניח לאנחה. גם קהלת רוהטין מר הככה על העדר ממנה פרנס ובעל הבית חשוב ורצוי, נדיב רוח ומחוק ידים רפות בפעל וכמועצוה, כי התהקך עם כל איש כאח וברע, כאהבה ובעונה.

וי להאי שופרא דכתי בארעא!

חיים בלאך.

ההתבוללות בחיי-המשפחה שלנו.

לפנים הביטו היהודים על חיי-המשפחה בעל אוצר חשוב של קניני האימה. גם בעת שרוח ההתבוללות שרר בחוץ והתחיל להשחית את כל חלקה מיכה בעמנו, שמנו מכמתנו בחיי-המשפחה המהורים והם היו לנו לסתרה בעד זרם ההתבוללות. שם בחיים השקמים של חוג המשפחה מצאנו עז ומכמח בעד הרוחית הרעות המנשבות בחוץ. שם מכפנים שהתמרו כל הסגולות החמדיות הלאומיות של עם ישראל, שם מפחנו ורכינו את כל המנהגים והמדות דטיבות, שהצמין בהם עמנו מעולם. בחיי-המשפחה השתמר אצלנו הרוח הלאומי האמתי ונצלנו מהטמיעה. מהרה-המשפחה שלנו היו למופת לכל בני-האדם וכל האומות התקנאו בנו, היינו כזה למופת לכל העמים, חיי-המשפחה שלנו היו לסמל של נסום ימוסר, של מהרה וצניעות.

אבל לדאכוננו הרב נראי בעת האחרונה פרצים גם בחומת המכצר הזה, וחיי משפחתנו מתחילים הולכים ומתנונים, זרם ההתבוללות והחקוי פרץ גם

לחוך פנימיותה של הנפש היהודית ופוצע שם פצעים נוראים, נגורם להשחתת המדות והמוסר ולכליון הרוח הלאומי. המשפחה היהודית של היום התנכר לאט לאט ליהדות ועוד מעט ולא יוכרו בה עקבות יהודיים. לא אדבר הפעם על הבנים המדברים שפות זרות והנקראים בשמות זרים ואין כמעט זכר לשם ישראל, כי זאת היא בכר השפעה המידית גם אצל קצת האדוקים והיראים, עד שנראה כהכרח. אבל ישנן משפחות בערים הגדולות המגדלות את בניהן ממש לשונאי ישראל. הנני מכיר בני יהודים הקוראים פחרפות וגדופים אחרי כל יהודי, המכנים שם יהודי וההורים מוצאים בזה נחת רוח. ולא רק אצל המתבוללים הוא כן, כי גם אצל קצת הלאומיים שלנו — נודה ולא נבוש — מתנהג באופן הזה. גרוב המשפחות של הלאומיים לא השמע מלה יהודית, הבנים מתחנכים ברוח זרה וכל ענין יהודי זר להם. ואין בין המתבוללים האמתים ל"הלאומיים" האלה רק ההכרה התיאורטית. סכנה גדולה נשקפת ליהדות שהתופעה החדשה הזאת וכליון חרץ נשקף חלילה ליהדות כלה ממנה. כי אם יהמוטט ח"ו גם היסוד היחיד הזה אין תקווה ליהדות להתקיים עוד. הסבה לזאת היא האם. ביד האמהות הוא לחנך את בניהן ליהדות, לחבב עליהם כל דבר יהודי. לדאבוננו האמהות הנן היותר אשמות באבדן חיי-המשפחה שלנו. הרוחות החדשות, אשר רחלו לנשב בין העלמות היהודיות, מוזיקות מאד ליהדות ומסכנות את עתידה. העלמות הזלכות שבי אחרי הפרזות הריקות של "אמנציפציה" ובשם האמנציפציה העשירה כל הועבה, ומשתובכות לנפשן ופורעות את כל חקי המוסר והצניעות. ועלמה כזאת אם תהיה לאם, לא תשים לב לחנוך בניה, להפיח בדם רוח אהבה לעמם וע"י זה יגרלו הבנים לנכרים וזרים לעמם. חובת האשה היהודית היא לא לרדוף רוח ופרזות, שאין מקומן במחנה ישראל, כי אם לפקח על בניה, לחנכם ליהודים נאמנים, הנכונים למסור את נפשם על קדושת השם כחנה ושכעת בניה. לא באספות הוא מקום האשה העברית, כי אם בבית, בחוג-המשפחה, לטפח את הרוח היהודית, להביא אהבה בלב בניה לעמם ולקשריו. צריכים לכה"פ הלאומיים האמתים לשום לב להשפעה הזאת, ולהתאמץ לגרש את התועבה מכיהם, להרחיק כל השפעה זרה, וכל רוח זרה ולהכניס רק רוח יהודית טהורה, ולהשיב לחיי המשפחה היהודיים את כבודם הראשון, ויעזרו בזה לבנין העתיד של האומה. כי אם מהמשפחה הצא רוח לאומית חזקה ואדירה, כי אז גם בקרב כל העם והפתח ותחזק, וישתלשו החיים היהודיים. משה וויעזענפעלד. פרמיסלא.

מכתב גרני אל העורך.

בכל פעם, שיכתבו בעתונך ע"ד פעולה חברת העזרה הוינית ליהודי גליציה, ישתדלו להקטין ערכה ולגזיר, שעזרתה היא רק פעוטה. וגם כשכוע הזה קראתי בעתונך דברים כאלה. כלל לי אם מוכרח אני לאמור לך, שהדבר הזה איננו צדק. שער כנפשך: החברה הנ"ל הנהילה ביותר משלשים ערים את מלאכת שכבות השערות, במספר ערים כזה את מלאכת הצנירה (העקעליי) וכפי שאדמה גם בארבעים ערים את מלאכת הקלעפעליי. אין לדבר על מלאכת הצנירה, אשר בזאת ימצאו בחיך גדול מהעיר, אשר זכתה להאינדוסטריה הזאת, את פרנסתם, ישנם למשל ערים כגדבורנה, בולחוב, מלומן, אשר שם יעבדו בכל עיר בשתי מאות פועלות וכל אחת מרויחה משה עד עשרה בתרים לשבוע, אלא גם במקומות שנהלה את האונדוכטריות האחרות, גם שם בא הרחבה והרוחה לרוב עניי העיר ואיך נוכל לאמור, שהחברה הזאת תעזור רק פעוטה, רק לרגע? הלא זה הרבה שנים שהרבה הרבה ערים מרויחים הרבה כסף מן השפעת החברה הוינית. הלא ראינו, שגם אצלנו בגליציה התיסדה חברה כזאת, והפעלה דבר מה? בכל יום האיננו מאמרים ארוכים על דבר ישיבות ועד החברה

הזאת, והעשהה לכל הפחות אף החלק העשירי ממה שעשהה החברה הוינית? לא די שלא נשתדל לכה"פ לשלם לחברה הוינית ב"דבר טוב" וכישר כח בעתוננו כער כל עכורתה למוכתנו. כי אם עוד כל אחד ואחד משתדל להפחית ערכה בכל האפשר! איך נהיה כפויי טובה באופן גם כזה? חותם ישן.

פיליטון חזון.

אבר המחטט: לא ידעתי שלום בנפשי מיום ששמעתי, כי האחדות של העם היהודי, שאנו צריכים לה ושהתחילה לסול מסלות לה באוסטריא בצורת אנורת הקהלות, היא בסכנה מפני מאון ראש המאמינים וראש הפושעים. אורתי כנבר חלצי והלכתי להתראות עם גדולינו אלה, לדעת טעמם ונמוקם ולנסות דבר עמם, אולי ישובי מררכם הקשה לישראל. עליתי על המסע-הטהיר ונסעתי. עברתי עד ירוסלב ושם עמד המסע ולא יכול לעבור הלאה. אמרתי: בוראי שכבת שלג גביהה עשרה טפחים מונחה על המעגל, גליציא המזרחית רגילה בזה בחדש טבת. לריק היו מהירותי וחפזי. לא, עונני הנוסעים, מחנה בני אדם פשטו על נחונם בפשוט ימים ורגלים על הארץ. המהתי על המחנה הנפלא, נגשתי אל האשנב והנה אמת נבון הדבר. כמחנה של ארבה כבר שוכן על הארץ וקצו לא נראה. הקונדוקטר נכנס ואמר לנו, כי המחנה הזה שוכב מהלך יום במסה"כ, מכאן עד גבול רוסיא בצפון ובמזרח, ושום טעם אינו יכול לעבור.

"לפני מי המה משתחיים בהכנעה רבה כל כך?" שאלתי ועניני: "המים שמעת, כי מנהיג הנוצרים-סוציאליים רמטיר גם מן בא?" חפצתי מאד לראות מי ומי הב משתחיים ומשתחיים, ולא חסתי על עמלי, מפסתי על אילן גביה מאה אמה ועליתי עד ראש, הויאיתי את קני הזוכיות המגדלות מכיסי והשקפתי רבל עברי, עתה ראיתי את הכל. לפני גסמן שוכבים בלי אמצעי מנהיגו כל המפלגות הפולניות עם מחניהם ומנשקים כפות רגליו ושוליו בגריו. אחריהם שוכבים הערובה יהודים נושאי כקשות ארוכות וכובעי פלוש עם יהודים גלוחים בערי צילינדרים אחוזים בזרועותיהם ומשתחיים ומלקקים כפות רגליהם של הפולנים עברי הנוצרים-סוציאליים. הכרתי בפניהם מיד, כי הם ראשי הקהלות, אחריהם שוכבים כל חסידיו בלו כעשרת אלפים איש וידיהם פשוטות, להשיג איזה קצה משולי בגדי הפריצים, לנשקו או עכ"פ לגעת בכפות רגליהם בראשי אצבעותיהם ולנשק את האצבעות, אך ראשי הקהלות ככשו את כל השולים וכל כפות הרגלים ואינם כניחים את החסידים לגשה. "שיריים הניחו לנו!" צועקים אלה. "שיריים החטפו בבית רבכם ולא פה", בא המענה. "דרך ארץ! אין פה קלוי! ש—ש—ש, פן ישמעו הפריצים!" והנה מחנה קטן ודל של "אשכנזים" שלמים ו"חצאי אשכנזים" ויהודים פשוטים נצב אצל הכורעים ומשתחיים ומתרגנו. בדם האחת אוחו כל אחר במקל חובלים ומלקה בו את אחורי ראשי הקהלות, השוכבים על גחונם וזכרם השנית הם מחכקים ומגפפים את בעלי הספודקות. ואלה צועקים: "איכה תעיו, רשעים, לחבק אורנו באותה הזרוע, שחכקתם בה את הכופרים הברלנינים?" והם, הדלים, עונים החנונים: "אל תזכרו לנו עונות ראשונים, מהר יקרמונו רחמיכם כי דלונו מאד". "אל תגעו בנו, צ'ינים טמאים, עלה קול מתחת הספידקות של המהבוסים בעפר, פן נעשכם לגל של עצבות!"

פתאם קמה המולה רבה בין המחנות השמחים על הארץ, כקול משק העצמות היבשות בבקעת דורא שמעתי. כל המשתחיים קמו על רגליהם והתיצבו שורות שורות, גדודים גדודים ודקטור גסמן בראשם מצביא את כל המחנות. לקול שר הצבא חדרו כלם ועמדו יחד. שר הצבא צועק: "חיי רוסיא, חיי רומניא, מות ליהודים!" וענו כל העם ואמרו, "אמן!" "אנו דורשים לאסור ליהודים לשלוח בניהם אל בתי-הספר שלנו",

וענו כל העם ואמרו, "אמן!" אך מתחת הצילינדרים יצאה אנחה: "אוי ואכזי!" "אנו דורשים, היסיף שר הצבא, כי כל הבן היולד ליהודים תניחוהו כרפשכם הגליצי וכל הכת החיון וחכניסוה אל כתי הניירות", וענו כל העם ואמרו, "אמן!" "קשוי השעבוד", נשמעה נאקה מתחת הספודקות. "אנו דורשים לאסור ליהודים להתאחד ולהסתדרו באיזה אופן כמו כרוסיא" וענו כל העם ואמרו, "אמן!" "אנו דורשים לבטל את כל המסחר של הס'טורים והמתוכים; אכר שיש לו מה למבור ימכרהו בלי אמצעי לפי שצריך לאותו דבר ולא ליהודים בתחלה, שעשו להם מוניפול להשתכר מכל יבול האכרים ופרי בהמתם", וענו כל העם ואמרו, "אמן!" אך מתחת בובעי הפלוש נשמעה יללה בלחש: עמך ישראל צריכים פרנסה ואין הכור מתמלא מחוליות".

והנה נגש אליהם אחד מן המחנה הקטן והדל של "אשכנזים" ו"חצאי אשכנזים" ולחש באזניהם: "אלו לעצמתי שמעתם לא היתה צריכים לפרנסות הכוזיות האלה, שיצאו עליהן עוררים מיושבי הארץ". "מה רעתכם ענו פרנסי הצר" כי נעלה לארץ ישראל, להיות עם עומד בפני גמנו? זה לא, כבר אמרה התורה: אהבתי את אדוני וכו' לא אצא לחפשי!" עזבתי את המחנות והלכתי לררכי, להתראות עם כג"ק ררה"צ מב. הגעתי העירה ומהומת מות קמה בעיר, אשר כמורה לא היתה אף בסיציליא ובקלבריא בשעת רעש האדמה, המחטט בא לחטט ברפשונו; כן יללו ישישים ונערים, נשים וטף וידיהם על ראשיהם. הוא יחריר מנוחתנו וישיבת שלומנו".

"הרגעו, אחים, דברתי אליהם רבות, לא לחטט כאתי, אלא להרב אני צריך. כמו כל היהודים מכל קצוי תכל באתי לדרוש לשכנו, ולבקש עצהו. "אם כן, ענו כשמחה רבה ואמרו כלם, כרוך בואך לשלום!" נכנסתי לפני ולפנים אל היכל כג"ק, החכתי מה שתחכתי ליד שומר הכף ומיד הבניסני והנני עומד לפני מי שאיני כראי. "מה חפצך?"

חפצתי לשאול מאת כג"ק מהו הטעם, שכג"ק אינו נוהג לקהלות אוסטריא להתאחד לאנודה אחת? הרי כבר אמרו חז"ל: לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום ומה נחוצים לנו בזמן הזה שלום ואחדות, כאשר קמו עלינו כל העמים והמפלגות להכחירנו ולגזול זכויותינו וכל ענפי פרנסותינו ואינם משאירים כל מחיה לאחינו האמללים?

"אין שלום אמר ה' לרשעים!" גער בי הצדיק. "וכי רק ראשי קהלה וזין הם רשעים וראשי קהלות לבוב וכו', שהתחבר עמם כג"ק, צדיקים הם?" "אני לא התחברתי אליהם ולא נודע לי אם הם עושים כך, מזה הראה שהפולטיקה שלי נכונה". "האין כג"ק רואה הועלת בהתחברות כל המפלגות היהודיות? ואף אם נניח, שבעלי רעיון האחדות רשעים הם, הרי אמרו חז"ל: גרול השלום, שאפילו עובדי ע"א ושלום ביניהם אין משמן חקטרג ביניהם שנאמר חבור עצבים אפרים הנח לו ושנאה המחלקת שנאמר חלק לבם עתה יאשמו, יש פתחון פה לשמן לקטרג" (ספרי במדבר ו' כ"ז). הלא איני צריך להתיר את כג"ק כמה הפליגו חז"ל במעלת השלום והאחדות בין ישראל וכמה ננו את הפרוד והמחלקת".

מכתב מטורקיא.

קושטא. בין הטלגרמות הרבות, שבאו מכל העולם, לברך את הפרלמנט הטורקי החדש, באה אחת גם זאת נשיא הרסתדרות הציונית דוד ולפזון, שכך

את כאי כח העתומנים בשם כל הציונים. המלגרה נקראה כגלוי בפני כל הצירים.

סיף סיף נמצאו חמשה קנדידים למשרת הרב הראשי למלכות טורקיא כדורש ע"פ החוק, והם: ר' חיים נחום, ר' אברהם דאנון, ר' משה בן חניני, ר' רפאל בן אהרן שמעון (חכם כשי במצרים), ר' יוסף הלוי (רב בקושטא). הועד הגשמי (ראשי הקהלה) שלח בקשה אל הועד הרוחני (עשרים רבנים), שימחר לחוות דעתם, אם ימצאו איזו מנערה כחמשה הקנדידים האלה, כן הוא ע"פ החוק למען יוכלו למהר בבחירת הרב הכולל כחפץ הממשלה. — אל הועד הרוחני בא מכתב הזהרה מפינקפורט ע"נ מאין, שיוהרו רבני קושטא כעשירים ולא ישמעו בקול ה"רבות אנשים, לכתור כאיש צעיר לימים, אשר דרכיו רחוקים מדרכי היהדות וכיחוד דרכו: הרבנות בירושלם, אשר עינינו נשואות אליה ואשר התחילה להתנער מעצהה. על החתום כאו' רבנים חרדים מאשכנז, הולנד ואנגליא וביניהם ד"ר אדלד יד"ר גמסר.

השאלה מתעוררת מאליה: מי נתן רשות לרבנים בארצות רחוקות להתערב בבחירות הרבנים בטורקיא ולשלוח פקודות? מה עני יהודי אנגליא או אשכנז אלו הפצנו יהודי טורקיא להתערב בדבר בחירת רבנים שם? עני לכאר כזה את החלה הענין. כאשר התפטו החכם-בשי הקודם, ר' משה הלוי, נהגו הכל עיניהם כר' חיים נחום, כי אין הגון ממנו למלא מקום חכם-בשי; כענינים הריים אין משרתו קשורה הרבה. וככן נעשו הצעדים הדרושים לבחירת הרב הכולל. עתה קמה הכבדות, כי הראוי להיות מ"מ חכם כשי לפי שעה אינו מוכרח עוד להיות ראוי לרב הכולל לכל מלכות טורקיא. יש אמרו, כי אין למצוא בכל הממלכה רב מוכשר ממנו. הוא מלא חכמה ודעת, אמיץ הרוח, כלי מורא, דברן מצויין, הראוי לעמוד לפני מלכים ולא יחת. אחרים, שהיו ממוקרי הרב הקודם, דרשו רב כמותו, יהודי פשוט. אך המה היו המועט והנמשכים אחרו ר' חיים נחום היו הרוכ וידם קשתה על הרבנים וכפרש היה ההמון נוטה אחרי הרב הצעיר הזה. גם העתון הראשי היה על צדו. אפשר שדרשו מפה מאת רבני המערב לכתוב את המכתב אל רבנינו פה. (יד השנוררים היודשלים כזה. המ' והיה מי שהטיל ספק באכתה החתימות של הרבנים. ע"כ פנו אל רבני אנגליא בכקשה, להגיד אם אמת הרב, כי חתמו על ההזרה. הרב ד"ר גמסר ענה, כי אמנם חתם כעצמו, אבל שעה בענין ולא ידע על מה הוא חותם. הוא דמה, כי הכתב הוא איזו השהדכות בעד קנדידט לירושלם. ככל אופן לא תפסיד היהדות החרדית הרבה אם יבחר הרב ה' חיים נחום, כי כאמור אין זו משרה דתיה. יש עוד לפקפק מעט בלשין המכתב מפד"מ עינינו נשואות אל האה"ק אשר התחילה להתנער מעפרה". למה רצו להתראות לעינינו כציונים? ראיו תכלית דשתמשו בסגנון רציונים? ואנו יודעים היטב שאין דבר שניא לרבנים החרדים כאשכנז בהציונות. יש לדאוג, כי הרגע הגדול לא מצא דור גדול. — כסאלוניקי נוסדה חברת "בני ציון", להפיץ את הציונות בעיר, אם יקבץ כידיהם סך אלף ליטרא ייסרו מושכה חדשה כא'. מהי תהיה לנו בעיר הסמלכה חברה כזו?

יעקב פרחיה.

מכתב מאמריקה.

אמנם כן, אמריקה היא ארץ פלאה. רק פה יוכל להזדמן דברים יחידים כמינם, אשר אספר להא. רק פה נולדים בכל יום רעיונות ודעות, אשר השכר הכריא וההגיון הישר לא יוכל להשיגם. כדאים הם לערכם לפניכם אירפיים נכבדים. התחיל בילד הצעיר שככלם, אשר זה עתה יצא מחלצי אביו הרב הנודע ד"ר פריירא מענדעם, רב לעדת הספרדים בניו-יורק. הרב הזה, שהוא עסקן צבורי חרוץ ורציני, מצא פתאים לשיב, להרים קולו

העז ביחד עם עמו בעד השכה. אבל אין להכין זאת כמשכעה, לא את היהודים הוא מזהיר, שישמרו את יום השבת. תעמולתו העצומה והרצינית היא יותר אידיאלית, הוא דורש בחוקה, כי כל עמי הארץ, כלי הכלל דת יכירו את יום השבת לשבות כו ויחדלו לקדש את היום הראשון. כל הדתות — הוא אומר — מודים בתורת משה ושם כתוב, כי היום השביעי שבת לה' ולא נזכר היום הראשון בשום מקוב. דעת העם, כמובן, פוגש בו כרעג, וכל שוהקים ועמלו הכלתי פורה הזה. אבל הוא אינו משים לבו לדעת העם, אלא הירך ודורש היא. עד כי ביום כהור אחד ימצא גם הוא, כי אפס יהוה בר עמלו.

היחד השני הוא ההפך מן הראשון, אבל גם הוא כמשפחה רמה. שני רבנים נאורים, ד"ר גיטמבר וד"ר רוזנאן, יצאו במחאה נגד חלול היום הראשון. היתכן, צועקים שני הצדדים טכססון, לחלל את קדושת היום הראשון, שנהקבלה ככל העולם, אל אלקים רחם! ושני הרבנים מצאו להם עזר ובעלי כרית בקליוולנד. שם דסתררו יהודים, לשמור על הרבע היהודי, אשר שם נמצאים גם חרדים שומרי שבת ומחללי יום ראשון, עליהם ישגיחו אחיהם, שלא יחללוהו עכ"פ בפרהסיא. והכהנים הנוצרים ששים ושמיים, כי מצאו להם פתאים סעד במהנה היהודים, אשר כל מרחם ועמלם סכוין להם, אין צורך עוד כמיסיונרים! — וחקי שביתת יום א' הולכים וקשים מיום ליום ובקרוב יטילו עלינו שבייתה גמורה. מן היהודים אין משים לב לזה, אין רוצה אף לנסות לפטור את שומרי שבת משבייתה יום א' ואמנם מעטים הם בין היהודים כאלה, אבל רבים הם בין הכתות הנוצריות השונות. וככל זאת ישנם בין היהודים הרואגים על הגזירה, הם אלה שעד כה עבדו שבעה ימים שלמים, עתה יוכרחו לשבות יום אחד.

הילד השלישי, אשר נולד לנו פה, הוא ג"כ גדל-היחס, רעיונותיו של הרבי הירש ממשקיגו הנודע, גדל-המחשבה וקטן העליליה. המתקן הקיצוני הזה, אשר אין דומה לו, אינו יודע מהי לחדול ומתי לעמוד. כנה לו מקדש בטשיקגו ועשה לו כמה לעצמו ומשם הוא משמיע דעותיו הרמות. הוא התחיל במה שהראה יפיתו של כנען. אח"כ נסע כמדינה, לעשות העמולה בעד התקרבות היהודים אל גויי הארץ, כלומר להתכוללות נמורה. הקונספוקוונץ מואת היתה מלחמתו העזה כציונות כמצאו, כי היא היא מחיצה בינו ובין העם, ולא רק כציונים הוא נלחם, כי אם בכלל ככל היהודים הנאמנים לרתם ולעמם ודעותיו תועבה להם. וכראיתו כי לא יוכל לשכר את ערפנו הקשה שפך כל חמתו על היהדות והוציא גזר דין קשה מביה דינו, כי מוטב להשיא בת ישראל לנכרי מלהשיאה ליהודי ארוק, כי היהודי הארוק ביהדות אין כריה מנונה ממנה כעולם. כן ננמק כבית מדרשו ואין להשיב. פעם היה הכהן הנוצרי הידוע איננציוס מילנדון כעירו ובקרו כהיכלו. "הגד נא לי — שאלהו הכהן — מה אתה לכאירה ומה שם אמיתך?" הרב לא השיב מאומה, אבל הכהן מצא לו תשובה כפניו: "משנע".

ועתה אציגה לפניכם את הילד הרביעי, יפה האר ונחמד למראה. כהן קהולי אחד בניו-יורק יצא כדרכים קשים ושכליים נגד המנהג הנוצרי להציג עץ רענן ירוק כחג הלידה בליל כ"ד דצמבר, הוא היבית, כי כל עקרו של החג הזה אינו נוצרי כלל, אלא נניב הוא מעמים עתיקים עובדי אלילים. כבר הכנענים והפיניקים חגגו חג גדול כסיף שנהם מן כ"ה לחדש, הנקרא היום דצמבר, עד ראשית השנה ואז זבחו ילדיהם לשעירים. הרומאים גם הם חגגו את החג הזה חג גדול בשם סאמורנליא. ואחרי אשר קבלו הרומאים את הדת הנוצרית לא יכלו יעזוב את הגם החביב הזה, שנהגו בו שמחה פראית והוללות. כראשונה יעזו אבות הכנסייה הראשונים לכסל את החג האלילי, אבל לא הועילו, ע"כ עמלו לכל הפחות לתת לו צורה נוצרית וכדאו, כי ביום ההוא נולד משיחם, אף שידעו, כי אין הדבר כן. האילן הירוק גם הוא לקוח מעמים עובדי ע"ז, אשר ישבו בצרפת

וכאשכנז. הם הציגו את האילן לאות תודה לאלהיהם אחרי אשר חשבו להם די עצים, לחמם בתיהם בימי החורף. הנוצרים הקרמונים וגם בימי הכינים לא ידעוהו ורק בסוף ימי המאה המ"ז התחילו הנוצרים להשתמש בו. ועוד ילד נולד לנו, פקיד גבוה כפילדלפיא המשגיח על מחלקת הבריאות כתב כדון וחשבון השנתי שלו, כי הרבע היהודי הוא מקור משחת לכל הרעות והמחלות, כי היהודים אינם זיהרים בכשר מהור ונקי, הם אוכלים בשר נבאש ומה למחלות הוצאות. מה אתם אומרים לזה? הוא סותר את דבריו כל חכריו, המעידים פה אחד, כי דיני הכשר הכשר של היהודים מנינים עליהם ממחלות רבות. יש כעיררים לערוך מחאה נגדו. אבל זה אך דמיון, כי כשהרת הכשר הכשר כזהירה בהכנה התכשילים מודים גם שונאינו העקשנים.

המניסטר למסחר, היהודי אסקר שמראוס הוציא פקדה, כי הגולים, שכבר היו כאמריקה, אינם נוקקים לכריקה הנהוגה בחוף ככל הגולים, הם יכולים לעלות מן הספינה, כלי מפרוע. גם הוציא פקדה, כי החינאים והיפנים הכאים לארצות הכרית שוים הם לכל אדם לענין חקי הכניסה ואין עליהם חמרות יתירות. בזה הסיר המניסטר היהודי חרפה מאמריקה, שהכדילה עד כה את גולי אויא המזרחית לדעה וגזרה עליהם גזרות מיוחדות.

מחר הנפש ידר אצלנו לעמה ערך הכסף, הא פחות מחמשה ושלישים ארף נפש אדם נהרגו בשנה שעברה כדרך עבודתם ולא פחות משתי מיליוני מקדים רעים קרו פה, רובם יעיבדים כמברי הפחם וכמסיות הכרזל. ככל מאה פוערים קרה לארבעה פנע רע.

רעיון הקנגרם העברי, שהתעורר כבדלון, נתקבל פה בקרירות-רוח. "לא כהחלפית הכנה לשוננו, הן ללא הועיל, כמו שלא הועילו החלמות משרנוכין. רק עבודה נחוצה, יעשו העמולה, כי ילמדו בכל מקום עברית, רק זאת הביא פרי", כן כותב ה"מאנבראש", כלי מכמאה של דעת הקהל האמתית פה.

בעירנו פתח כ"ס גדול פרטי קורמים עכרים לשלשה חרשים, האחד ישלם חמשה דולרים בעד כל התורה. ניו-יורק. שמואל מילר.

מחרוב ומרחוק.

שונות. כנלציא נוסדה אגודת כל כעלי טחנות, כתכלית הכאת סדרים במסחר התכואה והקמח, לכל יהי תלוי באונגון. עשית הקמח תצטמצם והאגודה תדרוש חוק בענין הקמח. כראש האגודה יעמוד כעל השחנה כפרמיסלא פרנקל. — כווילנא נגלתה חברת רזאיבי, שעשו סחורה בקרסות מזויפות של מסלות הכרזל הרוסיות ונדמו נזק לממשלה כמה מיליונים. — כקורונץ באונגון סתה כתולה בת פי"ז שנה, רק שלשה ימים חלתה. — במוסול, העיר הראשית שג מדינת אישור הקדמונה, היתה מלחמה בין העם וכין הצבא הטורקי. בית האסירים נפתח בתוך המהומה ושורדים יצאו לבזו כז, כשלשים איש נהרגו. — ממשלת רומיא לקחה הכואה החדשה כצרפת 1350 מיליוני פרנק כרכית ארבעה אחוזים ומחצה. — לפראג הוכא נער קתולי בן י"ג שנה, שישחט שלש ילדות מתוך תאוה. לולא נמצא הרופא היו כל יהודי ביהם במכנה וכצורדינו היתה עלילה חדשה. — ע"פ דרישת ממשלת אוסטריא השיכה ממשלת רוסיא את המוסול שלה בלבזו פוסטושיקין משמ. כי נגלה שהשתתף עם מרגלים רוסים. — ככפר נאקס אצל סיטען כשווייץ נפלה כפת בית התפלה הנוצרי כשעת דרשת הכהן, יותר משלשים נפש אדם נהרגו וחמשים נמחצו. — כדכרצין באונגון נמצאו איש ואשה מתים כביתם, כי נרעלו מנו המאור, שיצא מן הצנור. עמל הרופאים להשיב נפשים לא הצליח, כן שכבו שני ימים. כאשר הוציאו המסכרים את הארונות הרגישו תנועה כהם. כבהלה היטליכו אותם ארצה ונטלשו; כינתים קמו המתים והם חיים. — בהתפוצצות מכרה פחם כווירזיניא המערבית באמריקה נהרגו כמאה פועלים. — כאמריקה קם ריב חזק בין נשיא הארץ רוזוולט, שזה עתה

ינמר זמן ממשלתו יבין הפרלמנט, הוא חושד כצירי העם ברמאות והם חושדים בו בנבנה.

המהפכה באיטליא. ממשלת איטליא רוצה לשוב לכנות את הערים החרות. מסינא תכנה על מקום אחר, שאינו עלול כל כך להפגע מרעיש האדמה. אחרי שני שבועות נמשכו עוד אנשים חיים מתוך עיי החרות. ביניהם אשה זקנה בת 70 שנה, שמתה בדרך הולכתה אל בית החולים. יש מהנצולים, שהיו סבורים שני שבועות. אשר בהעלותם דמו, שלא שהו תחת התל רק לילה אחד. אלף הרוגים נפכו ככל יום עד כה. היכל המלך, מקום כסא מלכות איטליא ברומא, נהפך לבית חיים. שם יתפרו כתנות ובגדים כשביל הנצולים. העד האדמה מתחדש עוד כפעם בפעם והורס את יתר הפליטה. בסלעי ההרים נפתחו סדקים והגוים. בניאפול הרעיש האספסוף כלילה את העיר כצעקה, כי האדמה רועדת, למען ירחו הנרדמים מבתיהם והם ינבנו לים בתוך הכהלה, ואמנם רבבות בני אדם כרחו ככתנותיהם. בכל העולם מקבעים נדבות. גם טורקיא נתנה מאתים אלף שקל, יפן שלחה יותר מהסך הזה.

בלובין. כווינ נגמר בימים האלה דין רמאי יהודי. שרמה אנשים רבים באופנים שונים כאמרו, כי הוא בן הפוליטיקן סופר הטייטס האנגלים הגודע בלובין. שמו הוא דוד ליב ליכוביץ יליד רוסיא. יודע לשונות רבות. כבר באנגליא המעה רבים כזכרו והוציא מידם כסף בשם בלוביץ ונכלא לשנים אחדות. עתה בא לווינ זאמר לרבים, כי בא כמלאכות סתר מאת חכמת "בני ברית" באמריקה, לעמל כחצרות מלכים כשביל יהודי רוסיא וכי שרי חצר הקיסר יודעים אותו מכבר. וכינתים מצא לו מהלכים ככתי אנשים חשובים, שהלכו לו כסף על סמך שקריו. כיהוד חרש עליו משפט מאסר קשה לשנה שלמה.

המושבות היהודיות ברוסיא. פקיד הנציב ביקאטרינוסלב בקר את מושבות היהודים אשר כפלך ההוא והידיע לממשלה, כי בי"ז מושבות עובדים 302 אברים יהודים כעצמם את שדותיהם. בלי פועלים, 297 עובדים כעצמם וישוכרים גם פועלים ורק 88 מבעלי המושבות החכירו את השדות לאחרים. המושבות ערוכות ככל מכשיירי עבודת האדמה. ישנם בי"ז המושבות 3244 סוסים 5087 פרות וככ"ז הודיע הפקיד, כי המושבות אינן מהפתחות כראוי ואין שוות להניחן. עיגו רעה, כפי הנראה באברים יהודים.

גורל יהודי רומניא. ביאסי מתכוננים המון יהודים לצאת לאמריקה באביב, כי אינם יכולים עוד לסבול את רדיפות הממשלה ולחצה.

היהודים בפולן הרוסית. כידוע דורשים הצירים הפולנים כדומה הרוסית, שכאשר נתנת אוטונומיה לערים כמדנית פולן ינבילו מספר יועצי הערים היהודים עד עשרים ממאה או עד שליש. הם מנידים טענם. כי ישנם כפולן יהודים ליטאים, הנוטים לתרבות רוסית ויש לחשוש, כי ינהיגו רוח רוסית כהנהגת הערים. ודומא מפני הטעם אין הממשלה הרוסית רוצה להגביל זכות היהודים. אבל אם תטיב הממשלה להם כזכות רוסיותם, תגדל שגאת הפולנים להם. אין איפא עצה ליהודים רק לאחוז כפוליטיקה יהודית. שלא יתראו לא כפולנים ולא כרוסים. אותה הפוליטיקה, שכבר דבקו בה היהודים כנליציא המזרחית ושהיתה פועילה גם כביהם לו חכמו היהודים שם. כי אז יהיו היהודים ללשון המאזנים שהכל יחפצו לכא כברית אתם.

הקרן הקיימת לישראל. כמחצה השנית של שנת 1908 היו הכנסות הכפה הלאומית ככל העולם 147.086 טרק. כמשך שבע שנות פיומה נקבץ סך מיליון ותש"ג אלף סרק. באוסטריא נקבצו כחצי השנה 27.407 וברוסיא 36.268 טרק.

המיסיון האנגלי. עתוני אנגליא דורשים לכמל את המיסיון, הנועדה להכניס את היהודים כברית הדת הנוצרית. כי אין ההוצאות העצומות כדאיות כמעט היהודים הגלכדים כרשתה. על כל יהודי מוסר מוציאה המיסיון

המשה ועשרים אקף כתר, לא שהמומר נוטל את הסך הזה, אלא הכסף יוצא כהוצאות שונות, שאינן נושאות כל פרי, בן הוציאה ככר המיסיון כשכעיים מידין כתר.

ועידת הברקן. ציר הפרלמנט האנגלי, היהודי שמואל שטראוס שאל את הממשלה, אם אפשר שתעסוק הקונפרנץ של ממשלות אירופה כשאלת יהודי רומניא, לסיים את הכרית הכרלינית כדבר מתן זכויות אורחים ליהודים. המניסטר ענה, כי לא תוכל הועידה לפל כזה, כי יש לה ענינים חשובים יותר.

לידיעת ארץ ישראל. חכרת הסטודנים "תיאודור הרצל" כווינ תערוך כחדש הבא בבית האקדמיה להוצאת סחורית קורסים לידיעת ארץ ישראל. הדורשים יהיו פרופסורים וחכמים ידועים המומחים לאיתו דבר, רמה ידרשו על טבע הארץ, על מצב הכלכלה. על יחסי החקים, על האפלים ומצב הכריאות ועל התרבות ועוד. כל הבא אל הקורסים ישלם חמשה כתרים.

שכר יהודי אונגרי. בעד הכחשת לאומות ישראל מקבלים יהודי אונגרי דחיפה אחרי דחיפה, דחיה אחרי דחיה. "אגודת העם הקתולי" באונגרי הוציאה לכבוד החגים מחצת, להפיצה בין העם, מלאה משחמה עזה ליהודים, דכות שוא והסתה לשפיכת דם דיהודים. זה שכרם של יהודי אונגרי כעד מסרם נפשם על האומה המימדאית.

קהלה בניו-יורק. קרוב למיליון יהודים יושבים כעיר ניו-יורק ואינם מאוחדים דקהה שלמה, כי כל בית תפלה הוא קהלה כפני עצמו, אין למיליון יהודים ההם שום רפרזנטטיו, שתדבר כערם כלפי חוץ, אין להם שום מנהל ומשגיח כלפי פנים. אבל יש כאמריקה ועד כללי של קצת קהלות מאוחדות. הועד הזה עוסק עתה כיסוד קהלה כללית גדולה כעיר ניו-יורק. כל חשובי היהודים בניו-יורק יוציאו עתה כרוז אל יהודי העיר להתאחד ולכחור חמשה ועשרים יועצי הקהלה הכללית.

קהלת וויין. כווינ יושבים כמאה ושבעים אלף נפש יהודים. כתקציב הקהלה נקבע סך שלש מיליון כתר להכנסות השנה הזאת והסך הענכי הזה לא יספיק, כי יחסרו עוד שמונים אלף כתר. הנהגת הקהלה תפנה ע"י הקלוב היהודי אל הממשלה, כי תשתתף כהוצאותיה כאיזה סכום, כמו שתשתתף כצרכי יתר הדתות.

סופר: וואלף; "מאין ירק זה חי?" גאלדמאן זה, שאין לו שום משלח יד, איך יוכל להיות פה? כער: הוא חי כמתיבה. וואלף; כמתיבה? מה הוא כיתב? הספרים הוא כותב או מאמרים כעתונים? כער: לא, כמתיב בקשה הוא כותב לאביב, שישלח לו כסף.

משרה הספרות והמדעים.

השפה והעם.

וינסו כחם להביע בה דברי מליצה ושיר. ר' מאיר ידע את ההנ"ך בעל פה (עריבין י"ג; מגלה י"ח), ויעמד מצוה עליהם לדבר בלשון הקדש (ירושלמי פ"א), ויוזי ממשל משלים רבים (מנהדרין ל"ח ע"ב). כר קפרא, נאמן בית ד' יהודה הנשיא, דבר עבוית שהורה ונמלצה ויעש לו שם כשירי שנינה. אנשי בית הנשיא ואמהותיו דברו עברית, אך הוא לא קנא ללשון עמי קנאה גדולה כר מאיר מורו וייטב בעיניו פי ידבר העם יושב ארץ ישראל, תחת הזרנון הסורי, אשר נשמע על פיו, עברית או יונית (ב"ק פ"ב, ע"ב). רב תלמוד, חבר הפלות דאש השנה, או מקצתן, ויכהבן עברית צרופה, כמוה כלשון התפלות הקדמוניות. אך התלמוד שם את התפלה כאחר הדברים הנאמרים ככל לשון (סוטה ל"ב), תחת אשר יעמיד מצוה על העם כלו ללמוד ולשמע את לשון התפלות. — בימי שמחה וכימי אבל, וכן בעת צאת התלמידים מלפני מוריהם, או כסמוך המורים את ידיהם על התלמיד, אשר מלאו ימי לקחו, נשמעו שירים, קינות וכרונות כעברית מהורה. ואנשים, אשר נשא אותם רוח השירה והמליצה, נסו לכתוב "כרונות וקמיעות ומענינות הרבה שבתורה" ויעשו מעשיהם כהחבא מיראת חכמי ישראל (שבת קמ"ו, ע"ב), אשר החרימו את מעשי ידיהם משום "מקרא — מדה ואינה מדה; גמרא — אין לך מדה טובה הימנה" (במ' ל"ג; מסכת סופרים פ' מ"ו, ה"ג) — ואולם הצפרים הבודדות האלה לא הביאו עת הזמיר ללשון העברית.

חתימת התלמוד היה נסבה גם היא להשכיח את כתבי הקדש מקרב ישראל גם כמקומות הרחוקים ממערבות המלחמה הדתית והוכוחים, אשר היו בין חכמי ישראל ובין חכמי הנוצרים; כי רק איתו למדו מעתה אבות לבנים ומורים לתלמידים והנאונים וראשי הישיבות לכל אשר אהם, וכו חזו חזות הכל. המצוה ללמוד וללמד לא חלה על כתבי הקדש והגורר הנאה מחברו מלמדו מדרש, הלכות ואגדות, אבל לא מקרא (גדרים ל"ה, ע"ב). אמנם היו, לפני חתימת התלמוד ואחרי כן, גם בעלי אגדה ומדרש אשר דרשו לפני העם בשבתות ובמועדים כדברי אגדה ובדברי הנביאים; אבל הם היו המעטים, ולא הנכבדים, בתוך חכמי ישראל. — גם אחרים מן החכמים, אשר היה להם דבר עם הנוצרים הראשונים זיהו עליהם להתייחס עמהם ולהכין לקראתם, הגו ככתבי הקדש משום "ודע מה שהשיב". לפני מות ר' יהושע בן חנניה שאלוהו התלמידיו: "מה יהו עין ממינאי?" (אחרי שאין בנו איש יודע מכין ככה"ק, אשר יוכל לדבר עמהם משפט); ויענם בלשון הכתוב: "אברה עצה מבנים -- נסרחה כחמתם" (חגיגה ה', ע"א). אבל נבואתו זאת לא נתקמה כי אם למחצה, כי אמנם אברה עצה "מבנים", אך "חמתם" לא נסרחה; כי גם בימים ההם, גם ככל ימי הדורות הבאים הרבו חכמי הנוצרים הראשונים, ואבות הכנסיה" מן הירוגימוס ועד יוחנן ריבלין ועד לוהר להניה ככתבי הקדש וללמוד אותם מפי חכמי ישראל, ויהרגמוס ויבארום ויהפכו בהם ויעשום לכלי קרב על ישראל ועל תורתו כוכוחי הדת, אשר היו גם כפה גם כספרים, גם כעל הבמות, המבארים הנוצרים, מימי אבות הכנסיה עד ימי רש"י ועד ככלל, בארו את כתבי הקדש על פי פשט, רמז, דרוש, סוד. הסוד הצפון ככה"ק הורה לדעתם על חיי עולם הנשמות, חיי העוה"ב, והרמז — על משיחם, קורותיו ותלאויותיו, ועל הכנסיה הנוצרית. כבה, למשק, פרשו את שה"ש כדרך רמז על משיחם (החתן) ועל הכנסיה (הכלה). וכן עשו חכמי הנוצרים גם כדורות שאחרי כן, באמצעם להם את הקבלה לפרוץ כל גדרותינו. ככלל היו כתבי הקדש קרובים מאד אל החכמים והסופרים הנוצרים כל ימי הבינים והם היו להם למופת כרבי ספריהם אשר כתבו; גם בני העם הנוצרים שמו לבניהם שמות עברים, אשר כחרו ככתבי הקדש (תחת אשר היהודים קראו לבניהם ולכנותיהם שמות כשמות הנכרים, אשר גרו עמהם, ויהי לאיש איש מהם שני שמות, שם קדוש שם חיל); גחלתנו, אשר מאסנו, נהפכה לזרים.

הקראים, אשר שכו וגם השיבו דכים לאשר

(1) ראה תרגום "יוחנן בן עזיאל" על משלי.

העמיקו סרה בית ישראל, לכהני הקדש, היו כראשונה גם הם נסבה להרחיק את העם ואת חכמיו מן התנ"ך עד שקם רב סעדיה גאון (אחרי עבוד הקראים כדום כמאתים שנה את עבודת הבאורים להנ"ך וחקר הלשון ואחרי כתבם ספרים רבים עברית טהורה, אשר לא נראה במה בספרות הדורות הראשונים) ויפתח בתרגומו וכבאוריו ובספריו בתורה הלשון, את השער הזה הסגור לפני הרבנים, למען לא הגדל עוד הפאת הקראים עליהם.

אם נסב עינינו מנגד הפינים, מרחיבי השפה" אך לא בניה, וראינו והנה הזרע אשר זרע רס"ג השריש ויעש פרי בספרד ואח"כ כנגב צרפה. שם נעשו גדולות בחקר הלשון, בשיר ובמליצה מאות שנים, תחת אשר בצרפת הצפונית ובאשכנז שקרו רק על התלמוד לבדו ואח עבודת הבאורים לכה"ק עברו רק מעט (מנחם בן חלבו, רש"י) ובמליצה ושיר לא נעשה דבר. לעמה זה לא היתה דעת הלשון העברית נפרצה בעם כארצות מושב ר' יהודה הלוי, החרוי, הר"ק והבררשי ועוד מעט ובקסמליה. היו רובם עמי הארץ ולא יכלו להתפלל אפילו מתוך הסריר" (השובת הריב"ש, ל"ז).² ואך במקומות אשר שם השרישה הודת התלמוד שרשיה כהוך העם, כצרפת ובאשכנז ואח"כ בפולן, היתה הלשון העברית — ההמונית — קנין כל העם וגם הניחה את רוחה בורגון האשכנזי הרבה יתר מאד מאשר בורגון הספרדי, כנודע.

גם שרפת ספרי הרמב"ם ע"י הקנאים והרחקת הלמודים האחרים מפני התורה התלמודית, גם צאת הקבלה בעת ההיא על הארץ, הועילו להסיג אחר את הלשון העברית ולשים את הארמית, לשון הזהר, ל"לשון קדש" חדשה... עם ישראל שב לתת ללשון הזאת יהוד כמקום קדשו; בהפלותיו, בספרותו וגם בשירתו, עד הדורות האחרונים.

מבש"ן.

פרך.

המלה הזאת לא הובנה עד הנה, לדעתי, בהוראתה האמתיה. רש"י פי' (שמו"א י"ג): „כפרך בעבודה קשה המפרכת את הגוף" וכן הרנס אונק'וס: „בקשיו". ואחריהם הסכימו כל-המפרשים והבלשנים כלם פה אחד. והנני רואה, שזה אי אפשר ממ"ש (ויקרא כ"ה נ"ג): „לא ירדנו בפרך לעיניך". הנה שרש „רדה" יש לו ההוראות האלה: א) רדה כ — ענינו רדוי וממשלה, כמו: הוא רדה בכל-עבר הנהר (מ"א ה' ד'), הרודים בעם (שם פסוק ל') ודומיהם. ב') רדה את ואז יש הכדל, 1) אם הוא קאי על איזה חפץ ענינו: לקוח (ביחס שממנו) או: נתן (ביחס שאליו ולפעמים גם ביחס שכו). כמו: וירדהו אל כפיו (שופטים י"ד ט') פרושו: גרף את הדבש ויתנהו אל כפיו. מגויה-הארירה רדה הרבש: — מגוף הארי לקח את הדבש, ממרום שלח אש כעצמותי וירדנה (איכה א' י"ג), שער הכתוב: ממרום שלח אש וירדנה — כעצמותי. 2) אם יוסב על איש, הוראתו: הכאה ורדיה, כמו: מכה עמים בעברה — רדה כאף נויים (ישעיה י"ד ו'), הרי שמוקבל רודה מול מכה, ובדכרי-חכמינו: יצא האב המכה את בנו והרב הרודה את הלמידו (מכות פ"ב מ"ג). ולפי' היתה הבונה כמאמרנו

² ואם כדור הבא הדגם ר' יוסף שם שוב את ספר זכוכת לר' חסדאי מספרדית לעברית (אשר כזה יוציא גרן, תרגום שפ"ר VI 165, משפט כי, כימים ההם היו יהודי ספרד רגילים יותר בקריאת הספרים הכתובים ספרדית), הנה היתה זאת על כי בכלל היתה לשון התכמות כימים ההם באירופה — הנוצרית — כלה הלשון הרומית, ויהודים, שהם לא בקרו ככתי המדרש לחכמות, לא הורגלו ללמוד החכמה כזולת לשוננו הקדושה (ע"כ החכמים אשר היו כימים ובמקומות שלא היתה בהם הלשון הערבית מתחלכה בעם כתבו, ספריהם עברית, כאשר ראינו למעלה); ואשר לספר ההוא ביחוד, אשר כתבו ר' חסדאי „לבקשת שרים נכבדים נוצרים" בכתבם וכלשונם, היתה קריאתו קשה לעם מזני הכתב, כי בימי הביניים ידעו היהודים כארצות את לשון עם הארץ דעת לשון ולא דעת ספר (וע"כ היו כותבים עוד בעת החדשה, ספרים בלשון עם ועם ככתב עברי), וגם „לקצרו ולעמקו ולזרות לשוננו" הספרדים, אשר לא היתה עוד מוכשרת לדברי חכמה.

(לא ירדנו בפרך לעיניך): שלא יכה העכו"ם את העבד העברי בחוקה וכקושי (לפי ההוראה הרגילה) כלומר מכות קשות ואכזריות ואתה רואה ומעלים עיניך. ואיך יעלה על הרעה שכתבות הנכרי הברברי כך משרתו היהודי או ישתרל העברי הרואה להצילו מידו, אולם בהכותו אותו בעלמא לא ישים לב לזה.

לפיכך נראה לי, שההוראה האמתית של מלה „פרך" היא רצועה — (Knute) או: מקל ושום — (Knüttel). ולזה אמר: „לא ירדנו בפרך לעיניך": לא יכנו בשבט ואתה מעלים עיניך. ודבר הכתוב בהיה כמו: וכי יכה איש את עברו או את אמתו כשבט. וער"ז הוא מ"ש: ובחוקה רריהם אהם ביחה"פ) ובפרך (יחזקאל ל"ד) לאמר: הכיתם אותם מכות אכזריות בפרגול ושום. ובהוראה זאה הפורש בכ"מ שהוזכרה מלה פרך. ומ"ש: לא תרדה בו בפרך (ויקרא כ"ה מ"ג) הבונה: לא תמשל בו בכח-המקל והשבט. ואני מוצא עוד דוגמת-הבלה הזאת: מלה „פרך" (בחלופ' כ' בק' או להפך) בעובריה א' י"ד: ואל העמד על הפרך להברית את פליטיו, השוה לזה: „עמדתם על חרכבם" ביחזקאל ל"ג כ"ו. ע' רש"י שמו"א ו' כ"ו. יתחלה השרש, בראשית ההפתחות השפה, היתה פק או פיק (קנָמְעוּן). השוה לזה פיק של גרנרה, פיקה של צואר (בסכת נגעים פרק עשירי), פיקא גדולה של סקאין (בכורות כ"ב כ'), אח"כ ההפתח ממנו פקע או פקיע: בן בכא ממונה על הפקיע (מסכת שקלים) מאי פקיע נגדא (יומא כ"ג), גם פרק (בתווך ר' באמצע) להוראה מקל או שבט. והעד: בי ותשכר מפרקהו (שמואל) מתורגם: ותתבר פקותיה. ש"מ שעקרו „פק" בלא רי"ש, וער"ז יפורש אצלו: פן יטרף כאריה נפשי פרק ואין מציל (ההלים ז' ג') כלומר, כמו הארי שמכה כפיקה-זנבו ודורס וטורף בפרקי רגליו מבלי שאפשר להצילו.

ומה שיחזק את דברי אלה הוא מה שנמצא בירושלמי (ברכות) פנע כיה חד ליצן ויהכ ליה חד פרקל (הכאה בשבט) ובפסיקהא דרב כהנא קנ"ט נזכרה מלה פרקלה להוראת מקל-חובלים. ובריש עוקצין: יד הפרכל טפה, פרכילי-ענבים (סכה; כ'), שבה כ"כ א'), פי' זמורה-גפן או אשכל-ענבים. כל-אלה הם לרעתי „עברית טהורה ורק נוספה בהם ל' או ר' ול', להבליט הוראה מיוחדת, כמו שנהוג בן גם בעברית הכיבולית. כמו: כרמל, ברזל, קרסיל, צפרדע וכו' ראה גזוים. וע' שפה-עבר לקלוזנר צד 36. — וכבר הזכירו נרוי-הלשון, שיש מלות רבות בשני התלמודים, שהן באמת ממקור עברי ובטעות נחשבו למלות זרות.

מ"י הלמן.

התבן בכבנים. מעולם היתה חידה, לאיו תכלית ערכו המצרים הבן כלבנים וצערו בזה את פועליהם העברים? חזק גדול אין הקש נותן ללכנה. עד שמצא חוקר באמריקה, איטשיון שטו, את טעם הרכב. הוא חפש אחרי החבלה, לעשות את החמר, הנגוש לעשות ממנו כלי חרס, מיכשך לקבל ציורים וחותמות ברורים כשעוה. אחרי נסיונות רכים מצא חמרים חמיים אחדים לערכם בחמר ולהת לו את הסגלה הזאת. כאשר עסק הרבה בהמצאתו והצליח בה, עלה על לבו המקרא בספר שמות על-אדית ההבן, אשר השתמשו בו בני ישראל במצרים בעשית הלכנים, ושער שאפשר הרבר, כי גם לתבן יש הסגולה הזאת, בדק ומצא, כי כן הוא. הוא כשל הבן במים וכמים האלה לש את החמר והנה נעשה החמר רך וכסוגל לקבל ציורים כרוזים כרוזג. אם כן נודע הדבר, שלתכלית זאת שמש התבן במצרים, כי המצרים הדפסו אותות וציורים שונים על הלכנים, כמו שנמצא באמת בחרבות בניניהם.

לעמעל האפשטעטער טויבע שוועבער

מאורשים

טיטשין.

זאלין

משה הרצל

העני הארמאן

מאורשים

קולוסיה

טשורטקוב.

הנני מכרך כמז"ם את הלמידו מרחוק מר מנרל שפירא מקאפיטשינצע ומר נתן שעלל מנארליץ לארוסיהם. שבה ויאלקאווסקי.

צביה שמרייט במלומץ וכניה שבפתח תקיה מכרכים את סרה ליפקי הבר מיוזניץ לבאה בכרית האירוסין עם מר שלמה זלוטשויבר מטשורנוביץ במז"ם מז"ם להוריה.

הנני מכרכים את ש"ב וירידני מר משה הרצל מקולומיה לארוסה כמז"ם. מז"ם להוריו.

יצחק האכער, יצחק יאמענפעלד — קאמינקא הקמה.

מז"ם לתלמידו החביב מר חיים אליהו ירוניצ'י ולארוסתו ולאכותיהם המחוגנים.

איצי שפרר — בהורודטשני.

מעמק לכי אברך במז"ם את רעי יקירי מר ליבוש געטינגער מפה לארוסו עם מ' מינרר שולרענפריי מקראקא. ישראל קאמפף — סטוטשין.

ברנשי אהבה וידידות אברך במז"ם את רעי יקירי מר ליבוש געטינגער מפה לארוסו.

יצחק גרים — סטוטשין.

אלטער פרייזל ורעיהו כרידוק מביעים בזה רגשי הודתם לכל קרוביהם ומכיריהם על הכרבות אשר ברכים ליום חתונתם.

מעמקי לכי אברך את רעי היקר מר דוד הארן מפה לארוסו עם מרי פערל כלאזער מטרנוב. יהושע ריטער — מיטשין.

ברנשי אהבה אברך את רעי מר דוד הארן מטיטשין לארוסו.

אברהם ענקער — קרעניץ.

זר פרחים וכמז"ם לצמד הנחמד מר שמעון כילגראי ואמליא זאנענשיין לבאם תחת צל אפריון. מז"ם להוריהם. ישראל כינדער — כוטשאטש.

במז"ם לאחי מר שמעון לבאו בכרית הנשואין. מז"ם להורי היקרים.

ברוך כילגראי — פאלאוועז.

מקירות רבני אביע במז"ם לש"ב מ' שרה נאטאוויטש כקאלכושוב לכלולת בנה מר שמואל עם מ' חיה מוכמאן. שמעון נאטאוויטש.

הנני מכרך את ידירי מר שמואל נטוביטש לחתונתו במז"ם. משה מהאלער — גלונוב.

במז"ם לידידי מר שמואל נטיביטש לחתונתו. י. גאלדמאן — גלונוב.

מעמק לכי אביעה במז"ם לרעי היקר מר יוסף יהודה ריישער מאיסטריק לארוסו עם מ' צלאוויא כיליא גלייכער מזאגורש. מז"ם להוריו.

אברהם קעטנער — קאיוערדארף.

ברנשי אהבה אברך את רעי מר יוסף פֿענסטער מפה לחתינתו. אברהם איזענכערג — קראקא.

ברנשי ידידות הנני מביע במז"ם לרעי מר אהרן אלעזר צוקער מלענטאווינע לחתונתו עם מ' חנה שום מרמביץ, מז"ם להוריו.

אלימלך צונגאפט.

הנני מביע כזה כמז"ם לידידי מר יצחק בער מפה לארוסו עם מ' חיה שפערלינג מדינוב. שמחה גראף — זאגורוש.

במז"ם מכרך אני את ירדי מר יצחק בער מזאגורוש לארוסו.

ליב פונלמן — זאגורוש.

את ירדי מר יצחק בער אברך כמז"ם לבאו בכרית זואירוסין.

יוסף קלוגמן — זאגורוש.

הנני מכרך את רעי וחברי מר יצחק בער לארוסו. יעקב גולדמן — זאגורוש.

במז"ם אביע לידידי מר יצחק בער לארוסו. דוד ריטה — זאגורוש.

מקירות לכי אברך במז"ם את מר לעמיל האפ-שמעטער מזאלין לארוסו. דוד מענעכבוים.

אנו מכרכים את מר עוזר אויסאיבעל לארוסו את מ' בינה וויענפעלד כמז"ם.

פ. דימאנר, יוסף בייס — קאלעמכין.

הרינו מכרך את ירדי מר עוזר אויסאיבעל לארוסו. זיינבל המרספלד — רוזווארוב.

ברנשי אהבה הנני מכרך את הצמד היקר מר צבי אריה וואסערמאן וחיה מייער כמז"ם לחתונתם.

אברהם איזענכערג

ללמוד השפה העברית ואנחנו מצדנו נכונים לשלח לכם מטיפים כעל-העמולה. הקנות (5 גליונות כתר אחד) והגנו נמצאים כקשור עם הכחות הנכחרים. האדרסה אל הנשיא.

Dawid Geldzähler für C. K. Tarnów Galiz.

מחיי הקראים

ציורים ומפוסים. מאת ראובן פאהן. (עם חמונות המחבר).

הספר מחזיק שבעה גליונות תכנית שמינית גדולה, ומחירו רק 1.20 כתר — 1.50 פרנק. לחשיג מן המר"ל:

Mendel Aksefrad, Halicz (Galizien)

מועד מרכז "השחר" במרנוב.

חברים יקרים! לראובנו כאנו לירי החלטה, כי עושים אתם את עבודת "השחר" באדישות! ההתלהבות שקודם חלפה ועמה העזמה. כערים רבות לא היה כל התענינות בשביל הבחורים ואף במקומות שגורל "השחר" נגע אליהם — עשו את מלאכתם רק לשם פרסום וכו'... אנחנו כל מה שהיה ביכולתנו עשינו מעת הועדה האחרונה. יסרנו חבורות, קורסים, שלחנו נואמים אנימטורים לסקום שהסח אפשר, שההרלנו שהשפה העברית תהיה שאיפתכם פה. אבל, חברים, כלי הקלת העבודה ע"י הגלילית ועל ידכם נוכל לפול תחת כבד המשא. הגנו פנים אליכם בבקשה, לעשות העמולה רחבה כעד "השחר". יסרו חבורות, ובמקום שאי אפשר — אנדידה, קורסים

הגני סכר כמז"מ את ידי הנכבד מר אכרהם פינקאם נשיא העדה בעיר בוקאויסקא לחתונה בנו הנכבד מר יצחק יהורא עם ש"כ מרת רייזל ראס-הענדלער ספה. אהרן שמואל רייך—קראסנא. כרגשי חבה ורעות אביע כמז"מ לש"כ מר שלום ליב רומעלס מסאניערוב ואת בחירתו מי חי שרה קארטאן מראווא רוסקא לחתונתם. צני בינדער—קרוסינאפאל.

השבת אברה.

בנסעי ניום 10 לח"ו במסח"כ דרך שענדיושב—קראקא נתח"ף לי תרמולי. כתובו היו כעקישע של משי וחגורה של משי ושטרייסעל, מי שירע מזה יואיל לקיים מצות השבת אברה ולהוריעני על אדרסתי יוכף חיים פינגער דויקאוייען סמך לקאלכאשוואו, או על אדרסה העניך פענסטער קראקוי אלמעווייכע סעלנאכטע 27.

שומע יוסף

מאת הח"ר יוסף אלנקאוה נ"י.

בספר הזה רמו המחבר כל מצות תורה"ק ומדרשי רז"ל והרכה מאמרי מוסר וחכמות כדרך פרר"ם כשלש פרשיות של קריאת שמע. מכל פסוק ופסוק מכל סלה וכו'. רב ריקר ונפדא לכל משתעשעי כחורת ה', נרפס על נייר יפה ואותיות כחורות, ק"י דפים (ר"ך עמודים) ומכורך. מחירו עם המשלוח 1,50 פראנק או 1,50 כתר:

R. JOSEPH KAOUA, Bazar Commerce, ALGER.

נ"ב. המחיר הזה הוא פחיה מהוצאות הדפסת הספר כי אינו עשוי להרויח.

שוין ערשיענען ראם ערשטע העפמ

"שטראהלען"

ליטערארישע זאמעלביכליך רעריגירט פון גרשם באדער אין לעמבערג. מיט פאלגענדען אינהאלט:

- (א) ג. ב. ג. "טשערנאוויץ". — (ב) ל קאברין: דער אייבנער יוד. (ג) תשר"ק: א פארטועצונג פון דער מאמע. — (ד) ג. באדער: זשורנאליסטען (א סצענע אין איין אקט). (ה) ש. י. אימבער: אקאדען (געדיכט). — (ו) משה פערנהאף: צעשראנגענע געדאנקען (סקיצען). — (ז) יעקב מעסטעל: נאכט געדאנקען (געדיכט).

פרייז 30 העללער.

רי "שטראהלען" וועלען ערשיינען 4 סאל אין יאהר אין קאסטען אים אבאנאמענט 1 קראנע נאנציעהריג.

ראם צווייטע העפמ ערשיינט ר"ח אדר (אויף פורים). ווער עם שיקט איין א נאנציעהריג אבאנאמענט ביו 15 פעברואר אין איז סוסף 20 העלער אויף פארטא בעקובט רעם "ירישען פאלקסקאלענרער". הרס"מ אלס פרעסיע גראמטיס אררעכע:

Gustaw Bader, Lemberg Sonnengasse 27.

יודישע אילוסטרירטע צייטונג

שוין ערשיענען נומער 11

מיט פאלגענדען אינהאלט:

- (1) ערציטערניש אין איטאליען (מיט 7 ארנינעלע אילוסטראציעס);
- (2) קריענ אדער פריערען אויף רעם בא"קאן (מיט 2 אילוסטראציעס);
- (3) דאס מערקישע פארלאמענט (3 אילוסטראציעס); (4) רעוואלוציאן אין ווענוועלא (2 אילוסטראציעס); (5) אמענטאט אויף רעם פראנצעזישען פרעזירענט (1 אילוסטראציע); (6) רויכ אין מארר אין שמוהלווייסענבורג (1 אילוסטראציע); (7) א נייע ענטרעקונג קעגען שווינדזוכט (1 אילוסטראציע); (8) דער ערשטער רוסישער פרויען-קאנרעס (1 אילוסטראציע); (9) בריוף פון ווארשא; (10) פאליטיק נייעס; (11) נכל-מכל-בל (פעליעטאן); (12) דער דיכטער (סקיצע); (13) פון נהענט און ווייט; (14) דוד שפירא, דער כעפרייער פון פראנ (היסטארישער ראָטאָן); (15) שאך־אויפגאבען רעטהעלע אי. ג. וי.

אבאָנאַמענט פרייז: 10 קראָנען נאנציעהריג, 5 קראנען האלביעהריג, 2.75 קר. פיערטעליעהריג.

אינצעלנע נומער 20 העלער

אררעכטע:

Redaction „jüdische Illustrierte Zeitung“ Krakau, Grodgasse 62.

אנענטען און פערשלייסער בעקומען גרויסען ראבאט.

זעהר וויכטיג!

כשר נייעסטע קראמויער זעלכווארען-פאבריק כשר

מיט עלעקטרישען בעטריעב

עראָפֿענט, מיט דען מאָדערנסטען מאַשינען נאָך היגייענישער פֿאַרשריפֿט ווי אויך כעסטע אַרכייטסקראָפֿטע אינגערעכטעט, אָפֿפֿעריערט דיא פיינסטען שמאקאהאפטעסטען זעלכווארען או. צ. : וואָרסט פרימא סאַלאַמי, וויענער סאַלאַמי, ברוסט, צונגע, שינקען, ווערָנעזער עטצ. וויא אויך 3 מאַל טאַגליך פֿרישע ווירשטעל אונד פֿיינסטער פֿליישספעציאליטאַטען צו דען ביללינגסטען פרייזען.

הכשר של הכיר"צ דפה אונד פרייזקראנט וורר אויף פֿערלאַנגען אינגעשיקט. י. גראנער עט י. טיש קראקוי, מאָסטאַוואַ 4.

הקרי לב.

סרר דורות התנאים והאסוראים, מעשיהם קורותיהם. שמויהם ודעותיהם, כרור המצב המדיני והתרבותי בזמניהם, להכין חכמה רז"ל ומאמריהם כישם ובמררשים.

חלק שלישי

יאר אור על חיי התנא רבי מ גיר ואשהו הנרובה ברוריה וחתנו ר' חנינא בן חרדיון, אלישע בן אבויה, יהודה הנכלוני וה"יודעים" כיהוסם לרת הנוצרות. גם סבורים בו חיי כל התנאים וקיסרי רומא שבימיהם.

חלק רביעי

כנ"ל חיי הנשיא רבן שמעון בן גמריאל דיבנה עם השקפה כוללת על הכריו גדולי דורו ושטית הכחות כוסני, הכותיים צדוקים ואיסים. מושגי השמות שנה, הלכה, הלס"מ ועוד הרכה.

מאת הרב ר' יהודה ליב לאנרעסבערג אכ"ד סענהאלאם.

מחיר שני החלקים 2 כתרים. להשיגם מאת המחבר:

Rab. L. Landesberg, Szeghalom (Ungarn).

דברי חכמים

מורה דרך בבואור דברי חכמינו בתלמודים ובמדרשות

מאת דר. וואלה מישעל

בספר הזה נפתרות החידות, שהצפינו חז"ל באגדותיהם על פי סצב החכמה ועל פי שיטת הפילוסופיה והרעיונות, ששלמו בעולם הסדע כזמן התלמוד. המעיין בספר הזה יבין רמזי חכמינו הקרמונים, וזויהם, הכמוסים כאגדות יכמדרשים וידע כמה גרלה חכמת הראשונים ומה רבו הרעיונות הצפונים כמלים הפשוטות לכאורה. בספר הזה אין דרשות, כי אם דברי הגיון כריא ופשיט, שכל ישר מאיר עינים. מחירו 3 כהרים עם המשלוח להשיגו מר המחבר

Rabbiner Dr. W. Mischel Kimpolung (Bukowina).

Kurzwarenhandl., Trafikanten Hausierer — Achtung!

Decken Sie Ihren Bedarf in Kernspitzen Haselröhrl mit u. ohne Schlauch bei der leistungsfähigsten Firma dieser Branche. Versandt reel per Nachnahme

LEO FRIEDHABER Frankstadt a/R Mähren.

Achtung!
50.000 Paar Schuhe
4 Paar Schuhe für nur K. 7

Wegen Zahlungsstockung mehrerer grosser Fabriken wurde ich beauftragt einen grossen Posten Schuhe tief unter den Erzeugungspreis loszuschlagen. — Ich verkaufe daher an Jedermann 2 Paar Herren und 2 Paar Damen-Schnürschuhe, Leder braun oder schwarz, galoschirt mit stark genageltem Lederboden, hochelegant neueste Facon. Grösse laut Nr. u. cm. Alle 4 Paar kosten nur K. 7. Versandt per Postnachnahme

Schuh-Export
 Krakau Nr. 95 Fach.
 Umtausch gestattet auch Geld retour.

Echtes Specialhaus von Echten Gramophone-Phonographe
 Engros & Endetail
JOSEF WECHSLER
 KRAKAU und WARSCHAU
 in Krakau, Grodgasse 71.

רעיוניע אויסוואהל פֿאן יודישען אונד העברעאישען לאַטטען. — עבטער קאַנצלערט-גראַמאָפֿאָן מידיטי מאַרקע, שרייבענדער ענגעל" זאַמטטייעזע פֿלאַטטען נור 35 פֿלאָרין, ניעמאנד זאָל ד 10 בעסטע געלענעהייט פֿערווימען פרייזקראַנטע עט הויפטפֿערצייכניססע אויף פֿעד-לאַנגען גראַטיס אונד פֿראַנקאַ.

מגיד.

החברה "לומדי משניות באשפיצין (Oświęcim) מבקשת יהודי ת"ח פדות כפן חמשים שנה כסביר יפה למנותו בתור מגיד. שכרו 600 — 700 כתר לשנה חוץ מהבנסות צדדיות. הרוצה להמנות יפנה אלינו עד 1 מערך 1909 וישלח אל ראש הח' הח"מ העודתיו ויבא ע"פ דרישהו ללמוד של בחינה. הוצאות הנסיעה תושבנה רק לזה שיתמנה. אשפיצין, מכה תרס"ט. שלמה ח. בארבער.

כשר לפסח גענוע-פעטט

רעהים אונד געקאכטעס פערזענרעט מעגליך פרישעס

Juda Zins in Husiatyn, (Galizien).

פריזע אונד הכשרים מהרבנים הנאינים מבערזאן, ספרעטיס"א ומסמרי זענדע אויף פערלאנגען.

לשובי"ם.

יצא לאור הספר המצוי "מנחת ישבר" ג"ח על הלכות שו"ב מאת הרה"ג רב' מוהר"ר ישכר בער נאלדראט שו"ב מובהק דק"ק קיע"ץ. הנאינים והנדולים היותר מציינים שברור הזה שלוש"א הסכימו, כי כהבוש הזה עוד לא הופיע בספרות השו"ב עד עתה. ויהי' לתועלת גדולה מאד לכל רב ושו"ב. מחירו 1.10 ר/ מלבד פורטה 40 קופ. בלי דמי קדימה לא ישולח. למו"ס רכט הגון. להשיגו אצל המחבר ג"י

S. B. Goldrat Schachter in Kielce Russ.-Polen

ואצל Samson Jerusalmiski, Kielce ואצל הסוכן הראשי מר פייוויל ראזען כווארשא. ואצל כל כתי מסחר הספרים בווארשא.

נמסרה לרפוס ובקרוב הופיע החוברת השלישית של

השחר

ירחון להצעירים

הכנה רב הכמות והאיכות. מחירה 4 ב' לשנה, רחצי 2 ב' לרבע 1 ב', חוברת בודרת 40 דרר (במקאה). הסוכנים והחברים מתבקשים יהורו בהזמנות ובתשלומי החיבורות א'—ב'. המען:

DAWID GELDZÄHLER Tarnow, (Galizien).

פיר ברוך-ליידענדע.

עוונדירענדעס, ראדיקאל אבהולד-ליכעס, נייער-ליידענדעס זאמענט-באנד. קליינסטע דימענסיאן, גערינגסטעס גע-וויכט, אהנע ס'דער אדער מעטאל, שמערצלאז אהנע דרוק ווירקענד. אנ-פראגען מיט רעטירפארטא.

M. Kantorowicz, Podgórze.

Wyd.: Haftali Hof. S. M. Lazer. Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer. Drukiem S. L. Deuschera w Podgórzu

Newyorker Germania

LEBENSVERSICHERUNGSGESELLSCHAFT.

Versicherungsstand am Schlusse des Jahres 1905 K. 539,686 228.— Stand der Activa laut Bilanz Ende 1905 176,528.370.— Einkünfte von Assekuranz Prämien und Zinsen 1905 30,748,986 — Ueberschuss vom Jahresumsatz K. 2,215.336.— } 13,934.003.— Reserven v. früheren Jahren für Dividende 11,718.647.— }

Folgende Vorteile bietet die Newyorker Germania ihren Versicherten: 1) Sie gewährt die ersten Dividenden schon nach Ablauf des ersten Jahres; 2) die Polizzen behalten ihren Wert nach 3 Jahreu der Ausstellung sogar wenn die Versicherten durch Selbstmord oder Duell starben, und auch in Fällen, in welchen der Antrag objectiv falsche Deklaration enthält; 3) Reisen um die ganze Erdkugel unterliegen keinen besonderen Prämien; 4) ebenso brauchen im Kriegsfall die zu den Waffen Berufenen keine besonderen Prämien zu zahlen; 5) nach 3-jähriger Versicherung kann der Versicherte, bei Einstellung weiterer Entrichtung der Prämien, über die Polizze frei verfügen, gemäss der in der Polizze ersichtlichen Instruktion.

General-Agentur für Westgalizien

Sigmund Gleitzmann, Krakau Jasnagasse 5.

Agenten unter günstigen Bedingungen gesucht.

דיא וויינגראסהאנדלונג Perlberger & Schenker, Krakau Grodgasse 48. — Telephon Nr. 308. עפפ'הלט ריא ריינסטען נאטירליכסטען אונגארשישן פ-אזענישען וויינע זאיינ טאטאנאיר אינר קאנאק. איינע שפעציאליטעט דע- פירמע „Hygea Perle“ ראטער וויין מיט אייווען פיר בלוטארמע.

3,600.000 frs. Betragen jährlich die Haupttreffer der Türkenlose, die in Oesterreich gestattet sind. Die nächste Ziehung am 1-ten Februar 1909 mit Haupttreffern von frs. 600,000, 60,000, 40,000, 36,000, 28,000 voll ausbezahlt. Jeden 2 ten Monat Ziehung. Empfehle diese Lose gegen monatliche Ratenzahlungen zu K. 5, 6, 7, 8, 9 u. 10. Sofortiges alleiniges Spielrecht nach erlag der ersten Rate. Karl Gottlieb, Bankhaus Krakau, Hauptring 18. Anfragen werden umgehend erledigt.

Bücher-Lieferung gegen Monatsraten! Graetz, Gesch. d. Juden 13 Bde. Meyers, Convers. Lexicon 20 „ Brockhaus „ „ 17 „ Spamers, Jll. Weltgesch. II „ Brehms Tierleben 11 „ Lefxner, Literaturgesch 4 „ Kaufm. Bibliothek 5 „ Weltall und Menschheit 5 „ Allgem. Naturkunde 10 „ Sämtliche Klassiker (illus:r.) Gediogene Belletristik „ Alles in neuesten Auflagen, prachtvoll gebunden liefert gegen Monatsraten von K 5.— aufwärts: A. WEISSMANN Podgórze (Galizien).

Kaufm. Fern-Unterricht! בוכהירונג (אללע מעטאדען). האנדעלסקארעספאן-דענק, דייטשע שפראכלעהרע, קויפמ, רעכנען, האנדעלס-א וויכסערלעכט, ווארענקערע געאגראפיע, שענשרייבען ווערטעשיכטע, עס פערראנטא-וועל משפר אכע, סטענאגראפיע (אללע סיסטעמע) א ו.ו.ו. קאנן יעדערמאן אהנע כעאגערעע פאקעטעניסעס אים ברעיעליכען ווענע אונד אין קורצע צייט גרינדליך ערלערנען. — האטאראר מאססיג. — ביי גלייכצייטיגער טיילנאמע אן 4 לעהר-פערען, Stenographie gratis אנפראגען נור געגען רעטירקארטע. פראס עקטע גראטיס. פראכעברעוועע א K 150 פראנק. ערפאליג נאראנטירט! Erstes commercielles Unterrichts-Institut. Abteilung für briefl. Unterricht A. WEISSMANN, Podgórze-Krakau H-E.

למוד מרחוק. הנני מתכבד להודיע, כי הוצאתי של שים ושנים מבתי היראה ללמוד השפה העברית מרחוק. המכתבים נותנים את האפשרות לכל איש לסגול לו את השפה העברית על בריה בכתב ובפה. המכתבים כוללים בקרבם: 1) ספור גדול בשלשים ושנים המשכים מתורגם בשני אפנים; תרגום מרויך ותרגום חפשי, ערובים לשוב ולתרגם עברית; 2) 719 הערות אל פרקי הקריאה בדקדוק ובחקר מלים; 3) 997 שאלות בעברית לתרגילי הרבור; 4) כל הדקדוק מראשי ועד סופו מחולק ב63 פרקים עם 76 לוחות עם תרגילים, נתונים ותוכנים שונים; 5) פרקי ספרות בשיר ובפרוזה מעשרים וחמשה סופרים שונים מן היותר הישנים וטובים, ערובים לתרגם; 6) 32 האורים וצירוף, שיחות, מכתבי רעות ומשפחה; 7) 76 ספורים וצירוף עבריים, לעברם בהכניות שונות לתרגילי הדקדוק; 8) 79 ספורים, צירוף ומכתבים אשכנזיים ערוכים לתרגם עברית לתוכני התרגום והסגנון; 9) 31 מפתחות לשעורים (83 פתונים); 10) 8 בחינות (16 מחלקות). תלמידי המכתבים האלה עושים חיל להפליא, על זה יעירו מאות מכתבי התורה שבידי פרופקט הנני שילה חכם. מכתב לרוגמא כתר אחר. S. Walkowski Krakau, Miodowa16

מעטה משובח J. B. RAPAPORT Dąbrowa bei Tarnow GROSSMETHBRAUEREI Gegründet im Jahre 1878. עפפ'הלט ויינע אלגעמיין געריחה-מע ערצייניג אין פערשיערעניען סארטען, א. צ. : ראטהען, ווייסען, דאפערמעטה, קאפאוויץ, כאליוואק, ווישניאק, ארטער בוטלען-מעטה, אללא מאלאנא צו בילדיגען פריזען; פערנער: גיענענוואקס אין שלאדער-האניג פיר קאלאניאלוא, נהאנדלונג-גען. — פיר רעעלע בעיינענונג אונד פאללסטע צופריעדענהייט ווירד נאראנטירט.

כשרה זעלכווארעזפאכריי A. Finkelstein, Lemberg, Gofuchowskipl. 2 ריעפערט אלע סארטען זעלכווארען, בעסטע כשרה דעליקאטעסע; די פאכריי איז מיט דען מאדערנסטען בעהעלפען איינ-געריכטעט, ווי עלעקטרישע קראפט א. ו. ו. אונד ערצייגט נור פרימא-ווארע, בהכשר הרה"ג ר' משה באב"ד האב"ד פה

שלום אהרן ראזענטהאל בעל רסטאורציה בלכוב מתכבד להודיע את כל מכיריו ומכיריו הנכבדים, כי בראש חדש יוני פתח בית-מלון נהדר מאד ורסטאורציה ברחוב הקצבים מספר 13. שניהם ערוכים ככל מבשירי בתי המלון המפוארים ובתי המרוח הגדולים ובכל זאון הכל בזול גדול. הסוחר היהודי ההגון מוצא את עצמו אצלי כמו בביתו בחוג מכירים הגונים. המאכלים נעשים בהכשר גדול וערבים לחיד היהודי הנאמן. בית המלון סחור ונקי מחלאת העיר הגדולה, ע"כ בית מלונני הוא כמרכז ליהודים צעירים וישרים.

רוסטישער טהעע פאקעט אינר דאן פאן 4 ביו 10 קראנען, פער ק"ג. ביי: L. Apermann, Brody, Postfach. פיר ציפריעדענהייט ווירד נאראנטירט.